Шудалха, ойлгуулха, эмхидхэхэ

ЦК-гай болохоёо Пленумые совет ...ай болон поли... ...хэ дэбжэлтэтэй... байна. Коммунис... ...лайсатайгаар бай... ...гдэхэ соёл сур... ...риин зорилгонуу... ...бшэн хэлсэхэ юм. ...алшадые коммунис ...үүлхэ, олониитые ...хан бодолтой бол... ...хшээлынь дээшэ... партиин, тэрэнэй ...митедэй ленинскэ ...о гаргадаг байһые ...ха үгэнэ.

...үргэн далайсатай... байһан мүнөө ...р соёл сурталай ...ргэн ехэ, иимэ гүн... ...рилгонууд манай ...урда тээнь хэзээ... ...гүй юм. XXII съез... ...абаһан КПСС-эй ...ор иигэжэ заагда... ...ашадые дээдэ зэр... ...ан үзэл бодолтой, ...хэргтэ үнэн бай... ...ниитын ажахыда ...хандадаг байхаар ...буржуазна үзэл ...шалай үлэгдэлнүү... усадхаха, хүниие ...арнь тэгшэ бэр... ...улан хүмүүжүүлхэ, ...й культурын бо... ...ые байгуулха гэз... ...ай хүдэлмэридэхи ...зорилго мүн гэ... ...но».

...омикые бүри нарин ...өөрилхэ талаар ...ихоөрөөл револю... ...нүүдые бэелүүлээ. ...ин соёл сурталай ...жабайдалтай бүри ...й болгохо хэмжээ... революционно ...ээ. Тиихэдээ, уд... ...сээжэлдэхэ, нэгэн ...ри, хуушарһан ...а ябадал энэ ху... ...үүлаа.

...партиин нягта ...а, тэрээнтэй хо... ...дүй дүршэл сог... ...р дэлгэрүүлхэ, ...хэл эдэбхиие хүг... ...ленинскэ шухалын ...римуудай нэгэн ...соёл сурталай ху... ...адань һайжаруул... ...галтануудые хэ... ...уудые оруулһан ...эгүүд ажалшадай ...уд болон партий... ...й зүгһөө партий... газетэнүүдэй ре... ...роно.

...шэнэ эрхэ бай...

далда совет хүнүүдэй эрдэм болбосорол угаа ехээр дээшэлээ, политическэ литература, бусад хэблэлэй тираж тон олон болоо, радио болон телевидениин ажал ябуулга үргэдхэгдөө—эдэ бүгэдэ халаа соёл сурталай хүдэлмэриие бүри олон янзын түхэл маягтай болгохо шэнэ эрилтэнүүдые табина.

Ажалшадые суртал бодолой талаар хүмүүжүүлгэдэ политическэ гэгээрэл шухала үүргэ дүүргэдэг. **Үнгэрэгшэ жэлдэ кружогуудта, политһургуулинуудта 23 миллион үлүүтэй хүн һураа. Хэдэн олон миллион коммунистнууд, партийнабэшэ хүнүүд бэеэ даагаад марксистско-ленинскэ теориие шудалһан байна. КПСС-эй Программые, партиин XXII съездын документнүүдые, КПСС-эй мартын болон ноябриин пленумүүдэй шиидхэбэринүүдые үргэн олониитын шудалһан ушар партиин болон ороной соёл сурталай ажабайдалые хэмжээлэшэгүй ехээр баяжуулаа. Политическэ гэгээрэлэй шатаар 1 миллион 160 мянга гаран пропагандистнууд хүдэлнэ.**

КПСС-эй Программые—коммунизм байгуулха һүр жабхаланта программые, хүгжэн мандажа байдаг марксизм-ленинизмын энэ элитэ ехэ документые коммунист бүхэнэй, үргэн олон ажалшадай гүнзэгыгөөр шудалжа, һайнаар мэдэхын тулада партийна организаци бүхэнэй, бүхы олон түмэн пропагандистнуудай хүсэлэл оролдолго зорюулагдаха ёһотой. Партиин Программа, XXII съездын түүхэтэ шиидхэбэринүүд коммунис байгуулалтын бодото дүршэлтэй нягта холбоотойгоор шудалан үзэгдэхэ, шэнэ шэнэ амжалтануудые туйлаха хэрэгтэ олониитые зэбсэглэжэ үгэхэ зэргэтэй.

Пропагандын нүлөө үзүүлгые юугээр тодорхойлжо, пропагандистын хүдэлмэриие хайшан гээд сэгнэжэ болохоб? Хүдэлмэришэдэй дунда революционно теори тайлбарилха ябадалай угаа шухала удха шанартай байһые өөрынгөө түрүүшын зохёолнуудай нэгэн бологшо «Арадай ханинар» гээшэ хэд бэ, тэдэнэр социал-демократуудта эсэргүүсэн хайшан гээд дайлалдадаг бэ?» гэжэ ном соогоо тэмдэглэхэ зуураа, В. И. Ленин иигэжэ заагаа һэн. **«Теоретическэ болон бодото хүдэлмэри нэгэ хүдэлмэри боложо хамтаран ниилэхэ байна».** Энээнэй удхые: **Шудалха, тайлбарилха, эмхидхэхэ** гэһэн үгэнүүдээр харуулжа болохо байна.

Коммунис теори болон коммунис байгуулалтын дүршэл таһаршагүй холбоотой, үгэ болон ажал хэрэг таһаршагүй холбоотой байха гэһэн ленинскэ энэ гол ёһон партиин соёл сурталай хүдэлмэриин үндэһэ һуури болоно. **«Материально-техническэ үндэһэ һуури байгуулха гээшэ коммунизм байгуулха талаар гол шухала хубинь болоно. Зүгөөр баһа нэгэ тон шухала талань гэхэдэ ажалда, общество доторхи өөрынгөө уялгануудта коммунис ёһоор хандадаг шэнэ хүниие хүмүүжүүлхэ шухала. Тиигэхын тулада бүхы парти ехэ, эсэшэ сусашагүй хүдэлмэри хэхэ ушартай болоно»** гэжэ нүхэр Н. С. Хрущев хэлэһэн байна. Коммунизмын үзэл сурталые тайлбарилагшад байхаһаа гадна, эдэ үзэл бодолые бэелүүлхын түлөө тэмсэлдэ олониитые дайшалхы ёһоор эмхидхэгшэд байха гээшэ ажалшадые коммунис үзэл сурталаар хүмүүжүүлхэ хүдэлмэри хэхэ талаар партиин найдабарида хүртэһэн тиимэ эдэбхитэдэй нангин үүргэ болоно.

Политическэ гэгээрэл эмхидхэхэдээ имагтал тусхай тоото кружогууд болон семинарнуудые эмхидхэхэ хэрэгтэй гэжэ зарим партийна хүдэлмэрилэгшэд тоолодот зангаадаа. Теэд олониитые политическэ талаар хүмүүжүүлгэдэ гансахан лэ кружогууд дутамаг байна. Политическэ, үйлэдбэриин-техническэ һуралсалые, элдэб лекторнуудые, теоретическэ конференцинүүдые, асуудалнууд болон харюунуудай үдэшэнүүдые һайнаар таарлдуулан хэрэглэхэ шухала гэжэ асуудал табидаг нүхэдүүд зүбөөр бодомжолно гээшэ.

Марксизм-ленинизмые хамагай түрүүндэ бэеэ даагаад шудалха ябадалай үүргэ шэнэ эрхэ байдалда эридээр дээшэлээ. Зүгөөр политическэ эрдэм шудалха энэ гол онол аргада зарим партийна комитедүүд тон багаар анхарал хандуулдаг.

Бэеэ даагаад политическэ эрдэм шудалха ябадалда эмхидхэл хэрэгтэй бэшэ гэжэ тоолодог һанамжануудые зайсуулха хэрэгтэй. Хиналта тогтоохо, дүршэлтэй пропагандистнуудай, консультантнуудай зүгһөө туһаламжа үзүүлхэ, теоретическэ конференцинүүдые, семинарнуудые үнгэргэхэ гээшэ адлирхуу асуудалнуудые шудалжа байһан хүнүүдые эмхидхэн нэгэдүүлдэг. Эдэ бүгэдэдэ партийна комитедүүд гол анхаралаа хандуулха ёһотой. Бэеэ даагаад һураха гээшэ политическэ гэгээрэл эмхидхэхэ эгээн лэ һайн арга болоно. Эндэ КПСС-эй Уставай эрилтэнүүдые хараадаа абаха хэрэгтэй. Энэ эрилтэнүүд хадаа **«марксистско-ленинскэ теориие шудалхыень, суртал бодолой талаар ургахыень, коммунис обществын хүниие ургуулан, хүмүүжүүлгэдэ туһалхыень»** партиин гэшүүниие уялгална.

Москва, Ленинград, Киев, Тбилиси, Минск, Ригэ, Ташкент; Новосибирск болон бусад хэдэн городуудта соёл сурталай хүдэлмэрилэгшэдэй зональна зүблөөнүүд болоходоо ажалшадай политическэ гэгээрэлэй асуудалнуудта ехэ анхарал хандуулһан байна. Таджикистанай томо барилга бологшо Нурекскэ ГЭС-тэ хэгдэдэг пропагандистска хүдэлмэриин һонирхолтой дүй дүршэл тухай Дунда Азиин республикануудай соёл сурталай хүдэлмэрилэгшэдэй зүблөөн дээрэ нүхэр А. Амосов хөөрэжэ үгэһэн байгаа. Барилгын эхилһэн сагһаа хойшо тусхай мэргэжэлгүй олон хүнүүд эндэ ерэһэн байгаа. Барилгын угаа ехэ удха шанартай байһые мэдэрхэ, түргэнөөр шадабаритай болохо хэрэгтэнь пропагандистнууд, агитаторнууд тэдэндэ туһалаа. Мэргэжэл шудалха хэрэгтэнь залуу барилгашадта олон пропагандистнууд бэеэрээ туһалдаг, ажалда үүсхэлтэйгээр хандадагаар тэдэниие хүмүүжүүлдэг байгаа.

Гэбэшье кружогуудта хэшээлынь олон ушарта оройдоошье һонирхолгүйгөөр үнгэрдэг. Пропагандистнууд өөһэдынгөө бэшэһэн конспектнүүдые уншаад лэ, хэлэһэн үгэеэ шагнагшадта һайнаар ойлгуулхые, сэдьхэл зүрхыень хүдэлгэхые, үүсхэл гаргуулхые оролдоогүй байха юм. Иимэ пропагандист заводойнь түсэбэй ямараар дүүргэгдэжэ байһанда, хэр олон уралан нарижуулагшадай бии байһанда, һурагшадай өөһэдөө ямараар хүдэлдэг, ямар юумэндэ һонирходог, ямар эрхэ байдалда ажаһуудаг, сүлөөтэй сагаа хайшан гээд үнгэргэдэг тухай оройдоошье һонирходоггүй. Партийна хүдэлмэрилэгшэдэй, ажахын хүтэлбэрилэгшэдэй, наука, культурын ажал ябуулагшадай пропагандистнуудаар хүдэлхэнь угаа шухала болоно. Иимээр хандалга политическэ хүтэлбэри олониитэтэй хэгдэхэ хүдэлмэриин ленинскэ гол ёһонуудта таарлдаха байна. Ажалшадай коллективүүдые соёл сурталай, политическэ талаар хүмүүжүүлгын түлөө партийна, советскэ, ажахын болон бусад хүтэлбэрилэгшэд үйлэдбэриин түсэбүүдые дүүргэлгын түлөө харюусалгаһаа дутуугүйгөөр харюусаха ёһотой гэжэ Куйбышевска. Минскэ областной партийна организацинуудта соёл сурталай хүдэлмэриин ямараар табигдаһан тухай асуудалаар шиидхэбэринүүдые гаргахадаа партиин Центральна Комитет онсолон тэмдэглэһэн байна бшуу.

Абари заншалай-соёл сурталай талаар дутагдалнууд үйлэдбэридэ гаргагдаһан голодоһонуудһаа ехэ хохидол обществодо олонхи ушарта тохёолдуулдаг гээд парти һургана. Суртал бодолой-политическэ хүдэлмэриин бүри нүлөө ехэтэй, нарин, һайн, коммунис обществын хүниие хүмүүжүүлхэ талаар КПСС-эй XXII съездын табиһан түүхэтэ зорилгонуудта таарлдахаар байхын тулада партийна организацинууд үшөөл ехэ юумэ хэхэ ёһотой.

(«Правдын» июниин 11-нэй түрүү бэшэгһээ).

БҮХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

40-дэхи жэлээ гарана

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Улаан-Үдын горкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй орган

№ 138 (10199) | 1963 оной июниин 13, четверг | Сэн 2 мүнгэн

Хахад жэлэй дүүрэтэр 17 хоног үлэбэ

ГҮРЭНДЭ ҺҮ ХУДАЛДАХА ТҮСЭБӨӨ ДҮҮРГЭХЫН, ҮЛҮҮЛЭН ДҮҮРГЭХЫН ТҮЛӨӨ БҮГЭДӨӨРӨӨ ОРОЛДОЕ!

Хоёр хүнэг соо һаана

Зэдын үйлэдбэриин управлениин XXII партсъездын нэрэмжэтэ колхозой малшад мүнөө жэлдэ һү ехээр һаахын тула хэзээ хэзээнэйхиһээ урма зоригтойгоор оролдожо байна. Мүнөө колхозой бүхы малынь түхэреэн сүүдхэ соо адуулагдажа, гурба дахин һаагдана. Энээнэй ашаар һү һаали нилээд дээшэлээ.

Усановкын фермын һаалишадай оролдосотой хүдэлмэриие онсо тэмдэглэмээр. Эндэхи малшад жэлэй эхинһээ хойшо 54 мянган килограмм һү һаажа, тэрэнэйнгээ 90 гаран процентыень гүрэндэ тушаагаа. Тус фермын һаалишадай дунда дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ Сырма Дашиева түрүүлжэ ябана. Даажа байһан үнеэдһээ табан һарын турша соо 10 мянган килограмм һү һаагаа. Бальжит Шагдурова, Дулма Намдакова гэгшэд мүн лэ горитой амжалта туйлаа. Эдэнэр жэлэй эхинһээ хойшо даажа байһан үнеэдһээ тус тустаа 8700—8800 килограмм һү һаагаад байна.

Мүн тус гүүртын һаалишад үдхэн, тоһолиг һү һааха гэжэ оролдоно. Тэдэнэр һүнэй үдхэн шэнгэниие илгажа, хоёр амһарта соо һаана.

Усановкын фермын малшад туйлаһан амжалтаараа һанаагаа амарангүй, саашадаа һү улам ехээр һаажа, Буряадай республикын 40 жэлэй ойе нэрэтэй түрэтэйгөөр угтахын түлөө мүнөө бүхы шадалаараа тэмсэжэ байнад.

Г. Тугутов,
хүдөө бэшэгшэ.

Республикын колхоз, совхозуудта гүрэндэ мяха, һү, үндэгэ, ноохо худалдаха хахад жэлэй түсэбэй дүүргэлтэ тухай

1963 оной июниин 10-най мэдээн

(Түсэбэй дүүргэлтэ процентээр)

Управлени, аймаг	Мяхан	Һүн	Үндэгэн	Ноохон
Баргажанай	40	59	97	1
Зэдын	68	55	82	1
Кабанскын	112	49	74	5
Хяагтын	69	56	88	3
Мухар-Шэбэрэй	67	52	78	6
Түнхэнэй	60	42	60	3
Улаан-Үдын	68	69	97	13
Хориин	69	52	90	1
Баунтын	94	70	—	—

15 автомашинада ашаха һүн

46 мянган килограмм... Хэрбээ ашаанай томохон автомашинада гурба-гурбан тонно тээгээ һаа, эды шэнээн ашаан 15 автомашина соошье багтахагүй байха. Теэд энэмнай ямар ашаан гээшэб? Буряадай хүдөө ажахын һуралсалай туршалгын ажахын түрүү һаалишан Анисья Егоровна Петровагай таба һарын туршада һааһан һүн. Республикынгаа 40 жэлэй ойе угтажа байһан ёһотойл бэлэгынь энэ ха юм.

Анисья Егоровна нилээд удаан саг соо һаалишанаар ажаллажа байдаг. Түрүү онол аргануудые хэрэглэн, оролдосотой һайнаар ажаллаһанайнгаа ашаар ехэ амжалта туйлана. Түбхын түрүүн үнеэдээ зүбөөр харууһалха гэжэ оролдодог юм. Нүхэр Петровагай харууһалдаг мал һайнаар тугаллуулагдана. Хээлитэй ябаһан үнеэдынь тугаллахынгаа урда тээ хоёр һарын тэндэ шэргээгдэдэг гуримтай.

— Тиимэ үнеэдые удаан даамайгаар һаажа шэргээхэ хэрэгтэй. Зарим хүнүүд һаажа байһан үнеэдээ 5—10 хоногой туршада байлгажа шэргээдэггүй, гансата болюулжархидаг юм. Харин бидэ тиигэдэггүйбди. Һү ехээр үгэжэ байдаг үнеэдые гэнтэ һаахаяа болиходо, хүхэ дэлэнгынь муудадаг юм. Тиигэжэ болохогүй, —гэжэ түрүү һаалишан хөөрэнэ.

Үнеэд шэргээгдэһэн хойноо һайн тэжээл дээрэ байлгагдажа, харууһалагдадаг гуримтай. Үбэлэй сагта витамин ехэтэй һайхан үбһэн үгтэдэг. Талха тарянай зүйл, минеральна тэжээлээр дутаагданагүй. Тиигэһэнэй ашаар зарим үнеэдынь сүүдхэдээ 15—18 килограмм һү үгэнэ бшуу.

Фермэ дээрэ зоотехническэ заабаринууд наринаар сахигдана. Үнеэд тугаллаһан удаагаа үдэрэй дүрбэ дахин һаагдадаг. Һаалгын урда тээ үнеэдэй хухэниинь бүлеэн уһаар угаагдана. Тиигээд сэбэр полотенцеэр аршагдаһанай удаа һаагдана. Һүнэй багаар гаража эхилхэдэ, хоёрдохёо дэлэнгыень нидхэрнэ. Мүн үнеэдэй һүнэй дууһаха дүтэлхын тэндэ хүхэ дэлэнгынь дахин нидхэрэгдэжэ һаагдадаг. Тиихэдэ һү ехэтэй болодог ха юм. Илангаяа шабхан абтаһан һүн түрүүшынгээ дуһалнуудта орходоо һураггүй үдхэн байдаг ха юм.

Тиимэһээ һуралсалай ажахын һаалишад һааһан һүнэйнгөө түрүүшынхиие амяарнь суглуулаад, тугалнуудта уулгана. Үдхэн тоһолиг һүеынь гүрэндэ тушаана.

Мүнөө фермын үнеэд зунай бэлшээридэ гаргагдажа, үдэр һүнигүй адуулагдана. Энэ үедэ нүхэр Петрова һү һаалгаяа улам нэмээжэ байнхай. Жэлэй эхинһээ хойшо Анисья Егоровна даадаг 20 гаран үнеэдэйнгээ тус бүриһөөнь 1872 килограмм һү һаагаа. Энэ һаалишан Улаан-Үдынгээ управлени доторхи мүрысөөндэ эрхимлэжэ ябана.

Мүн һаалишад А. Зубкова, З. Максимова гэгшэд ехэ амжалта туйланхай.

— Зунай бэлшээриин үедэ малаа һайнаар адуулжа, үнеэн бүриһөө үдэрэй 8—10 килограмм һү һаахын тула оролдожо байнабди. Буряадайнгаа республикын алдарта ойе ажалай бэлэгээр угтахабди,—гэжэ һуралсалай ажахын түрүүшүүл мэдүүлнэ.

Т. Гармаев.

Үглөөнэй улаан наран уулын оройгоор бултайжа, алтан шара элшээ уужам тала, гүбээ дээгүүр сасан байба. Бэлшээридэ гараһан хэдэн зуун хонид шүүдэртэй ногоо амтархан эдижэ, урагшаа тэгүүлнэ. Хээр мори эмээллэжэ унаһан нэгэ наһажаал эхэнэр эдэ хонидой эндэ, тэндэшье гаража ябаад хатаргана. Энэ Хориин үйлэдбэриин управлениин Нарһатын совхозой үнинэй хонишон Дарима Цыбикова болоно.

Нүхэр Цыбикова 13 жэлдэ хонин ажалда хүдэлхэ зуураа хододоо эрхим амжалта туйлажа, колхозойнгоо хонин һүрэгые олошоруулха хэрэгтэ ехэхэн хубита оруулһан байха. Энэ жэлдэшье отарынгаа зуун эхэ хонин бүриһөө 100 хурьга түлжүүлжэ шадаа.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Дарима Цыбикова.

И. Осетровой фото.

Түрүү фермэдэ—Улаан туг

Мухар-Шэбэр. Бэшүүрэй совхозой дирекци болон партийна комитет һаалишадай социалис мүрысөөнэй май һарын дүн гаргаба. Энэ мүрысөөндэ Дабаатын гүүртынхид эрхимлээ. Тэдэнэр май соо үнеэн бүриһөө 134 литр һү һаажа, совхоздоо түрүү һуури эзэлбэ. Ажалдаа амжалта туйлаһанайнь түлөө гүүртын коллективтэ дамжуулгын Улаан туг 25 түхэриг мүнгэн шантайгаар барюулагдаа.

Эндэхи түрүү һаалишад бүришье ехэ амжалта туйлаа. Жэшээнь, З. Цыденжапова жэлэй эхинһээ хойшо үнеэн бүриһөө 860 литр һү һааба. Мүнөө үнеэн бүриһөө сүүдхэдээ 7 литр һү һаана. Мүн һаалишад Хандама Дашипылова, Антонина Беломестных гэгшэд 5 һарын турша соо үнеэн бүриһөө 620—630 литр һү һааба.

Мүнөө Дабаатын гүүртын малшад үнеэдээ түхэреэн сүүдхэ соо адуулжа, үдэртөө гурба дахин һаана. Тиигэһэнэй ашаар һү һаалгань нилээд дээшэлээ. Жэшээнь, майн һүүлээр тэдэнэр бүхы гүүртээрээ үдэрэй 950 литр һү һаадаг байбал, мүнөө 1100 гаран литр һаадаг болоо.

Л. Гомбоев,
манай газетын штатнабэшэ корреспондент.

Нүхэр Н. С. Хрущев Луиджи Лонготой уулзаба

...Нэгэдэхи секре... ...ев Италиин Комму... ...ральна секретариин Лонготой энэ оной ...лзаа. Хоёр аха дүү ...ябуулгын асуу... ...хоорондын комму... ...асуудалнуудаар һанамжануud тухайгаа тэдэнэр хөөрэлдөө.

КПСС-эй ЦК-гай Президиумэй гэшүүн, секретарь М. А. Суслов, КПСС-эй ЦК-гай секретарь Б. Н. Пономарев уулзалгада хабаадалсаа.

Хөөрэлдөөн хани халуун оршон байдалда үнгэрөө.

Нүхэр Луиджи Лонгые хүндэлэлдэ зорюулагдаһан КПСС-эй ЦК-да обед хэгдэбэ

Италиин Коммунис партиин генеральна секретариин орлогшо нүхэр Луиджи Лонгын хүндэлэлдэ зорюулагдажа КПСС-эй ЦК-гай Президиумдэ июниин 11-дэ обед хэгдээ.

Советскэ талаһаа нүхэд Л. И. Брежнев, А. Н. Косыгин, М. А. Суслов. Н. С. Хрущев, Б. Н. Пономарев обед дээрэ байлсаа.

...енеральна ...түрүүлэгшэ ...лла-хаантай ...щев уулзаба

...альна Ассамблейн ...үлэгшэ, Пакистан... ...ада байдаг сагүр... ...э Мохаммед Заф... ...ада ерээд байнхай. ...тэрээнтэй СССР-эй ...оведэй Түрүүлэгшэ ...иль соо июниин 11-...

Зафрулла-хаан хоёр ...лдөө. СССР-эй Га... ...министрэй орлог... Пакистанһаа СССР... ...айд А. Хуссейн хөө... ...лсаа.

Хүдөө ажахын механизаторнуудые бэлэдхэхэ хэрэгтэнь Кубын Республикада Советскэ Союз туһаламжа үзүүлнэ

Хани халуун, үгээ хүсэдөөр ойлголсолгын оршон байдалда һаяхан зүбшэл хэгдэһэн байна. Тиигэжэ тусхай хэлсээн баталагдаа. Хүдөө ажахын механизаторнуудые бэлэдхэхэ һуралсалай газар 1963—1965 онуудта байгуулха хэрэгтэнь Кубын Республикада Советскэ Союз техническэ туһаламжа үзүүлхэ гэжэ хэлсээнэй ёһоор хараалагданхай. Энэ һургуулида 1200-гаад хүн һураха байна.

Һуралсалай-үйлэдбэриин түхеэрэлгэнүүд, зэр зэмсэгүүд, материалнууд, һуралсалай харуулан ойлгуулха хэрэгсэлнүүд, учебнигүүд, һуралсалда хэрэглэгдэхэ фильмнүүд, һуралсалай-методическа документацинууд Советскэ Союзһаа эльгээгдэхэ. Һуралсалай газарта хүдэлхын, тэрэшэлэн һуралсалай газарые эмхидхэлгэдэ, түхеэрэлгэнүүдыень хабсаралгада техническэ туһаламжа үзүүлхын тулада совет мэргэжэлтэд эльгээгдэхэ.

(ТАСС).

...арай ...мэриин ...жэлэл

Бүхы ургамалнуудай ...рилгын түсэбые дүүргэхэ

...табадахи хабарай ...икымнай колхоз, ...юйхидо орходоо ...үнгэргэжэ байна. ...рай хэдышье хаг... ...ье һаань, июниин ...нёдондоной энэ ...ал, 85,5 мянган ...эр таригдаад бай... 100 мянган гектар ...йхиһоо ехээр та... ...аяа хүдөөгэймнай ...шадаа. Июниин 369,3 мянган гек... ...аад байна. Харин 267,5 мянган гек... ...гаа. Зэдын, Хяаг... ...он Мухар-Шэбэ... управленинүүдэй ...сэ тарилгые ам... ...гэбэ.

...болохо горох та... ...ар дүүргэгдэбэ. ...ээгээр 23,4 мян... орондо 24 мян... ...ригданхай. Ка... Мухар-Шэбэрэй ...лэдбэриин управ... ...ууд хараалһан ...үргэжэ шадаһан ...та Баргажанай, Улаан-Үдын управленинүүдэй ажахынууд түсэбөө дүүргэжэ шадаагүй, гээгдэлдэ ороһон шуу.

Республика доторнай кукуруза тарилга, хартаабха болон овощ һуулгалга гээгдэлдэ ороод байна. Июниин 10-най мэдээгээр 73,1 мянган гектар кукуруза тарихын орондо 60,1 мянган гектар хаягданхай гэхэ гү, али түсэбэй дүүргэлтэ 82 процентдэ хүргэгдөөд байна. Илангаяа Баргажанай, Кабанскын болон Хориин үйлэдбэриин управленинүүдэй ажахынууд ехэ гээгдэлдэ оронхой. Жэшээнь, Кабанскын ажахынууд кукуруза тариха түсэбөө арайхан гэжэ хахадланхай. Баргажанаархиншье тэдээнһээ холо ошоогүй. Хориинхид 6250 гектар кукуруза тариха аад лэ, миил 4897 гектарта һуулгаад байна. Дээрэ хэлэгдэһэн управленинүүдэй ажахынууд кукуруза һуулгаха хүдэлмэриие шангадхажа, ойрын сагта түсэбөө дүүргэхэ бэзэ гэжэ найдагдана.

Хартаабха һуулгаха хүдэлмэри мүн лэ унжагайржа байна. Хэрбээ Улаан-Үдын, Зэдын болон Хориин үйлэдбэриин управленинүүдэй ажахынууд хартаабха тариха уялгаяа амжалтатайгаар дүүргэбэшье һаань, харин Баргажанай, Кабанскын, Мухар-Шэбэрэй болон Хяагтын үйлэдбэриин управленинүүдэй зарим ажахынууд горитойхон гээгдэлдэ оронхой. Жэшээнь, кабанскынхид 150 гаран, мухар-шэбэрэйхид 200 гаран, баргажанаархин 100 гаран гектар хартаабхаяа һуулгаадүй байһаар. Хартаабха гээшэ эдеэ хоолдо, техническэ болон тэжээлэй хэрэгсэлдэ ородог үнэтэ ургамал байһаниинь мэдээжэ. Тиимэ тула гүрэнэй түсэб болон социалис уялганууд эрхэ бэшэ дүүргэгдэхэ ёһотой.

Овощ тарилга мүн лэ удаанаар ябуулагдана. Овощ тариха түсэб июниин 10-най байдалаар миил 40 процент дүүргэгдэнхэй. Тиихэдэнь Зэдын, Хяагтын, Хориин болон Мухар-Шэбэрэй үйлэдбэриин управленинүүдэй ажахынуудта бүришье багаар таригдаад байна. Энэмнай тус үнэтэ ургамалнуудай тарилгада һаналаа табяагүй байһан ушар болоно. Хэнэйшье мэдэһээр республикымнай колхоз, совхозууд овощоор өөһэдынгөө хүн зоной хэрэглэмжые гүйсэд хангажа шададаггүй байһаниинь элитэ. Ушар иимэһээ худалдаа наймаанай эмхи зургаанууд хэдэн арбаад мянган центнерээр капуста, үгэрсэ, морхооб, һонгино гэхэ мэтын огородой эдеэе бусад областьнуудһаа республикада асарха баатай болодог. Тиигэн гэтэр Зэдын, Хориин, Хяагтын ажахынуудай овощ тариха түсэбэйнгөө дүрбэнэй нэгэ хубиие дүүргээд байхадань эбсэмээр аал?!

Байгша ондо республикымнай колхоз, совхозууд 5600 гектарта (тэрэ тоодо 3000 гектарынь техническэ хэрэгсэлдэ) саахарай свёкло ургуулха уялгатай. Тиихэтэй хамта саахарай свёкло тарилгань тон хангалтагүйгөөр ябуулагдажа байна. Хяагтын үйлэдбэриин управлениин колхозууд техническэ хэрэгсэлдэ хараалагдан таригдаха саахарай свёклын түсэбые 76 процент дүүргэнхэй. Тиихэдэ Зэдын, Мухар-Шэбэрэй, Улаан-Үдын, Хориин үйлэдбэриин управленинүүдэй ажахынууд малай тэжээлдэ хэрэглэгдэхээр таригдаха саахарай свёклын түсэб хангалтагүйгоор дүүргэжэ байна. Теэд үшөө сагай хожом болошоогүй туладань һаяын сагта түсэбөө дүүргэхын тула хүсэеэ элсүүлхэ бэзэ гэжэ найдагдана.

Түсэб болон социалис уялганууд соо хараалагдаһан таригдаха ургамал бүхэниие бодото дээрэнь дүүргэһэн лэ ажахынууд хабарайнгаа тарилгые дүүргэбэ гэжэ тоологдохо зэргэтэй. Тиимэ һэн туладань үйлэдбэриин управленинүүдэй болон ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд хабарай тарилгын түсэбые эрхэ бэшэ дүүргэхын түлөө эрид тэмсэхэ уялгатай.

Июниин 10-най байдалаар 200 мянган гектарай орондо 34,6 мянган гектар паар, 50 мянган гектарай орондо 16,8 мянган гектар шэнэ болон залууг газар хахалагдаад байна. Ушар иимэһээ хабарай тарилгадахи гол хүдэлмэринүүдэй дүүргэгдэжэ байһан туладань колхоз, совхозууд бүхы хүсэеэ паар болон шэнэ газар хахалалгада табиха зэргэтэй.

КПСС-эй ЦК-гай Пленумые угтуулан

Буряад литература тухай бодолнууд

Арад зондоо, партидаа алба хэхэ талаар уялгаяа дүүргэхэ, ажалшан зониие коммунис үзэл сурталай нүлөөн доро хүмүүжүүлхэ талаар уран зохёолшодой ямар хүдэлмэри хэхэ байһыень партиимнай дахинаа һануулһаниинь гүнзэгы ехэ удха шанартай.

Тиин манай республикын уран зохёолшод партиин һургаал, суртал үнэн зүбөөр арад зонойнгоо сэдьхэл зүрхэндэ хүргөө гээшэ гү, коммунизм тээшэ эршэмтэйгээр дабшажа ябаһан хүн зонойнгоо ажал хэрэгые, һанал бодолые, мэдэрэлые хангалтатайгаар дамжуулжа шадаа гээшэ гү гэһэн асуудал урдаа табиябди.

Буряад литературада һүүлэй жэлнүүдтэ бии болоһон зохёолнууд соо үе сагайнгаа шэнжые, арад зонойнгоо ажалай баатаршалгые харуулха гэһэн эрмэлзэлгэнүүд элеэр харагдана. Мүнөө үе сагайнгаа совет хүнэй сэдьхэл бодолыень, заршам ябадалыень тодорхойлон зураглаха зуураа, энэ бүгэдые арадай ажахын, ниитын болон политическэ зорилгонуудтай үндэһөөрнь холбожо, шэнэ, манай үеын хүнэй абари зангай тогтонижон хүгжэһэн ябадалые элирхэйлһэн ушарнууд олон. Энэ талаар Б. Мунгоновой «Харьялан урдаа Хёлтомнай», Ж. Балданжабоной «Дабаан» гэһэн романууд, Ц. Хамаевай, Ц. Галановай повестьнууд, К. Цыденовэй, Ш. Бадлуевай рассказууд һонирхолтой. Н. Дамдиновай публицистическэ шэнжэтэй, огсом халуун амисхалтайгаар бэшэгдэһэн шүлэгүүд, Д. Улзытуевай уран гүнзэгы лирикэ, Ц. Бадмаевай шог шэнжэтэй, гүн удхатай уран шүлэгүүд баһал мүнөө үеын хүндэ зорюулагданхай. Гадна арад зонойнгоо сэдьхэлэй һайханиие, омогорхолые, баяшуул болон ламанарай урдаһаа тэмсэһэн тэмсэлыень түүхэтэ романууд соогоо манай уран зохёолшод бэшэһэн байна. Урдань дарлагдажа байһан арадайнгаа һэргэлгэдэ, революционно соёл сурталаар нэбтэрэлгэдэ «Зэдэлээтэ зэбэнүүд» гэжэ бэлигтэйгээр бэшэгдэһэн һонирхолтой романаа А. Бальбуров зорюулаа. Жэлһээ жэлдэ түрэл литературадамнай шэнэ нэрэнүүд нэмэжэл байдаг. Энэ хадаа манай литературын саашанхи хүгжэлтын нүхэсэл, гэршэ мүн болоно.

Байгша он соо боложо үнгэрһэн манай уран зохёолшодой 4-дэхи съезд һүүлэй дүрбэн жэл соо поэзи, прозо, драматургиин жанрнуудта түйлагдаһан амжалтануудые тэмдэглэхэ зуураа, бии байһан алдуу дутуунуудыень уран зохёолшодто заагаа һэн. Үнэхөөрөөшье манай Буряад ороной индустриальна хүгжэлтэдэ, мүнөө үеын хүдэлмэришэн ангида зорюулагдаһан ёһотой томонууд гол шухала зохёолнуудай үгы байһан ушар баранай һанаа зобооно. Тиихэдэ шэнэ буряад интеллигенци, студентнүүд, залуушуул тухай роман болон поэмэнүүд баһал үгы байһаар. Энэ талаар манай уран зохёолшод уншагшадайнгаа урда үшөө ехэ үритэй гэжэ хэлэлтэй. Гансашье томо жанрнууд бэшэ, мүн бишыханшье хэмжээнэй жанрнууд, жэшээлхэдэ, рассказай жанр манай литературада гээгдэнги гэжэ тоологдоһоор. Энэ тон шухала жанрта һүүлэй жэлнүүдтэ огто ямаршье юумэн хэгдээгүй гэжэ хэлэхээр бэшэ. «Ажал гээшэ жаргал» гэжэ Ц. Дамдинжапов рассказууд соогоо баталан бэшэнэ. Тиихэдэ Ц. Номтоев һургуулиин үхибүүд тухай, А. Жамбалдоржиев эдир наһан, инаг дуран тухай өөрынгөө рассказууд соо хөөрэнэ. Харин Ч. Цыдендамбаев ажабайдалай али бүхы талые бишыханууд рассказууд соогоо харуулха гэжэ эрмэлзэнэ. Мүн үнгэрэгшэ жэлдэ «Буряад рассказууд» гэжэ томохон ном хэблэгдэн гараа. Ажабайдалые гүнзэгыгөөр зураглаха талаараа, нүлөөлхы хүсөөрөө «Хүнэй хуби заяанда» гү даа, али сэдьхэл уяруулма уянгаараа «Джамиляда» хүрэмэ рассказуудые манай уран зохёолшод бэшээгүй гэжэ сэхэ хэлэхэ хэрэгтэй. Энэ юун дээрэһээ болоноб гэхэдэ, манай уран зохёолшод энэ богони жанрай онсо шэнжэнүүдые, хүгжэлтынь түргэн урасхалые зарим ушарта хүсэд анхарангүй, ажабайдалай гүнзэгы амисхал тэдээндээ оруулангүй жэжэрүүлжэрхихэеэ һанана гээшэ аа гү. Харин ажабайдалай ямар нэгэн тон багаханшье һаа, онсо ушар абажа, тэрэнээ зураглаха зуураа, саанань байгаа бүхы томо хэрэгүүдые, тэрэ ушарайнгаа уг унгиие, гүнзэгы удхые уншагшадта эли бодоор харуулха гээшэ рассказ бэшэдэг уран зохёолшо бүхэнэй нангин уялга бшуу. Тиихын орондо манай уран зохёолшод ехэнхи ушарта үйлэ багатайгаар рассказаа зохёоһоншье һаа, дан хэтэрмэ ехээр юумэн бүхэнэй газаа талые зураглаха гэжэ һэдэдэг зантай. Энэ талаһаа дээрэ дурсагдаһан «Буряад рассказууд» жэшээ боложо үгэхэ байна.

Гансашье рассказай жанр бусадһаа гээгдэжэ ябана гэжэ хэлэхэ буруу. Буряад повестьнуудшье илангаяа композициингаа талаар дутуу дундатайнууд. Жэшээлхэдэ, Н. Дамдиновай «Хүнэй нюур», А. Жамбалдоржиевай «Цехэй одод» гэһэн повестьнууд энэ талаһаа жэшээ боложо үгэнэ. Нүгөө талаһаа шүүмжэлүүлэгдэһэн Н. Дамдиновай повесть хадаа залуу хүнэй болбосорол, тэрэнэй абари зангай тогтонижоролгые харуулха талаараа нилээд һонирхолтой гэжэ тэмдэглэмээр. Рассказ болон повестьнуудай авторнууд үшөө үнгэрһэн зуун жэлдэ А. С. Пушкинай уран зохёол бүхэнэй тодоор болон богонёор бэшэгдэһэн байха тухай хэлэһэн үгэнүүдые мартаха ёһогүй.

Тобшоор болон богонёор бэшэлгэ хадаа прозын эгээл һайшаалтай талань болоно. Тэрээнгүйгөөр ямаршье яларма толормо үгэнүүд туһа нүлөө үзүүлхэгүй. Бодолнууд, үшөө дахин бодолнууд эндэ хэрэгтэй... гэжэ агуу ехэ поэт, уран зохёолшо бэшээ һэм шуу.

★ ★ ★

Буряад поэзиин доторой удха, тэрэнэй зарим маяг хэлбэри тухай хэлэн үгэ хэлэмээр байна. Ушар юуб гэхэдэ, манай поэзидэ хэм гадна магтаалнууд, гоё гоё үгэнүүд үшөөл ехэ байһаар. Эдэ бүгэдэ бодото ажабайдалай удхые, хүнэй сэдьхэл, хэрэгүүдые халхалжархихаяа һанадаг шуу. Энэ талаар 1961 ондо Буряадай номой хэблэлэй гаргаһан «Буряад ороной баглаа сэсэгүүд» гэжэ номые абаад үзэе. Нэрээрэньшье тухайлхада, энэ ном соо эрхим шүлэгүүд ороо гэжэ һанахаар. Түрүүн хараад үзэхэдэ, үнэхөөрөөшье энэ ном соо шүлэгүүдээ оруулһан поэдүүд Эхэ орон, парти тухай сэдьхэлэйнгээ гүн үгэнүүдые шэлэжэ, хонгёо аялгаяа зэдэлүүлхые һэдэнэ. Энэньшье ойлгосотой ха юм. Ямаршье үеын совет поэдүүд Эхэ орон, Коммунис парти тухайдаа халуун дулаанаар, ойлгосотой тодоор, эрхим һайнаар бэшэхые оролдодог гээшэ. Гэбэшье манай поэдүүдэй шүлэгүүд соо тиимэ сэдьхэл хүдэлгэмэ уран хурса зүйлнүүдэй тон хомор байһаниинь гэмшэмээр. Тэрэнэй орондо гоё гоёор үлхэһэн үгэнүүд лэ олодошоно гээшэ аа гү. Энэ талаар «Үүрэй толондо» гэжэ Ц. Галсановай, «Коммунистнууд» гэжэ Солбон Ангабаевай шүлэгүүд жэшээ болоно. Тон юрэнхыгөөр, али бүхы юумэн тухай, тобшолбол, ажал тухай хуушанай поэт Ц. Номтоевой бэшэһэниинь баһал гэмшэлтэй байна. Дээрэ дурсагдагша шүлэгүүд соо, мүн бусадшье шүлэгүүд соо гүн гүнзэгы удха мэдэрэл, образ, нүлөөлхы хүсэн тон лэ бага шэнги, тиимэһээл уншагшын сэдьхэл бодолдо хүрэхэгүй, тэрэниие доһолгохогүй байна бшуу. Гадна зарим ушарта тон нэгэ тала баримталһан, тон хойрогоор шүлэгтөө хандаһан ушарнуудшье тус ном соо үзэгдэнэ. Энэ талаһаа космонавтнууд тухай бэшэгдэһэн Ш. Нимбуевай болон Г. Чимитовэй шүлэгүүд жэшээ болохо байна. Эдэнэр баян үгэ хэлэеэ огто хараадаа абангүй, совет наукын гайхамшагта түйлалтанууд тухай дээхэнүүр лэ хэлээд үнгэршэнэ. Иимэ бүхы юумэн тухай дээгүүр хэлээд гаралга хадаа манай поэзиин гол дутуу гэжэ удаан саг соо тоологдодог байгаа. Тиихэдээ энэ алдууе нэгэ хүндэ шүтэн һүгэдэлгын үеын нүлөөнүүдһөө дулдыдана гэжэ зүб сэгнэдэг һэн. Теэд энэ гол алдуумнай мүнөөшье болотороо байһаар лэ гэжэ хэлэмээр. Поэдүүднай өөрынгөө уран шүлэглэлдэ харюусалга ехэтэйгээр хандадаг боложо, алдуу дутуунуудаа эридээр усадхаха зэргэтэй. Олон үгэ, гоё гоёень шэлэн байжа үлхэхэ гээшэһээ холодохо шухала. Тиигээд ёһотой сэдьхэлэй долги, шог зугаа, доторой хүсэ нэмээхэ хэрэгтэй. Юрэнхыдөө һайн гэжэ сэгнэгдэһэн Ц. Дондоковагай «Байгалай басаган» гэжэ поэмэ иимэрхүү дутагдалтай гэжэ хэлэмээр. Гансал гоё үгэнүүдые үлхэхын хажуугаар, ямаршье үндэһэгүйгөөр, манай хэлэнһээ гээгдэһэн архаизмуудые, дабталгануудые, тодорхой удхагүй символико үргэнөөр хэрэглэһэн ушаршье бии.

Али бүхы юумэн тухай арад зондоо ойлгосотойгоор аад, уран хурсаар бэшэхэ, өөрынгөө уялгые үнэн зүбөөр ойлгохо, хэһэн хэрэгтээ харюусалгатайгаар хандаха, уншагшынгаа алишье талаһаа ургаһыень хараадаа абаха гээшэ манай поэдүүдэй нангин уялга мүн. Тиихэдээ поэт бүхэн ажабайдалай гүн руу ходо эрмэлзэхэ, үе сагайнгаа эрилтые агшан зуурашье мартаха ёһогүй бшуу.

Поэдүүдэй мэргэжэлээ дээшэлүүлхэ хэрэгтэ, манай һанахада, арадай аман зохёол ехэхэн нүлөө үзүүлжэ шадаха байна. Поэдүүднай буряад арадайнгаа үльгэр домогуудые үшөөл багаар шудалан үзэнэ гэжэ һанамаар. Энэ талаһаа «Аламжа мэргэн» гэжэ үльгэр гайхалтай һайхан жэшээ боложо үгэмөөр байна. Тэрээн соо арадай ажабайдал, сэдьхэлэйнь бодол тухай ямар хурсаар, тэрэ мүртөө ойлгосотойгоор хэлэгдэнхэй гээшэб! Харин тиихэдэ манай поэдүүд мүнөө үе сагайнгаа хүнүүдые, сэдьхэлэйнь һайханиие, сэбэр арюун бодолнуудыень үшөөл харуулжа биранагүй. Мүнөө үе сагай Буряад орон тухай сэдьхэл хүдэлгэмөөр бэшэһэн шүлэгүүдшье хомор.

Тус статья соогоо буряад поэзиин болон прозын зарим тэдэ юрэнхы дутагдалнууд тухай хэлэхэ һэдэлгэ хэбэбди. Гэбэшье бүхы дээрээ манай литература амжалтатайгаар урагшаа дабшажа ябана гэжэ тэмдэглэхэ шухала. Энэнэй гэршэ хадаа һүүлэй жэлнүүдтэ бэшэгдэһэн роман, повесть, рассказ, шүлэг, поэмэнүүд болоно.

Арадые соёл сурталай талаар хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ уран зохёолшодой хүндэтэй һуури эзэлхэ байһан тухай манай парти, Никита Сергеевич Хрущев нэгэтэ бэшэ онсолон тэмдэглэһэн байха. Олон хэлэн дээрэ бүтээгдэжэ байдаг бүхы совет литературын нэгэ һалаа болохо буряад уран зохёолшод хадаа партиингаа табиһан зорилгонуудые зүбөөр ойлгожо, үе сагайнгаа эрилтые хангамаар, гүн гүнзэгы удхатай, уран хурса зохёолнуудые бэшэхэ ёһотой. Болохоёо байгаа КПСС-эй ЦК-гай Пленум хадаа бүхы соёл сурталай хүдэлмэрилэгшэдэй, тэрэ тоодо уран зохёолшодоймнай, саашанхи ажалда туһатай нүлөө үзүүлхэ, арадайнгаа хэрэгтэ албаяа хэхэ зорилгыень бүри тодоруулха, коммунизм байгуулагшадай жагсаалда эзэлхэ һууриень дахин зааха байһаниинь дамжаггүй.

В. МАХАТОВ,
Буряадай эрдэм-шэнжэлэлгын нэгэдэмэл институдай научна хүдэлмэрилэгшэ.

Даши ДАМБАЕВ

ТҮРЭЛ НЮТАГ

«Ц и к л»

1

Улаан сэсэгэй задарһан сагта
Уужам Харганам сэнгүүтэй.
Ушарһан инагайм эмниһэн сагта
Ухаан зүрхэм хүлгүүтэй.
Сэнхир сэсэгэй задарһан сагта
Сэлгеэ Харганам сэнгүүтэй.
Шэнэлһэн инагайм эмниһэн сагта
Сэдьхэл зүрхэм хүлгүүтэй.

2

Аржыса ургаһан харгана һөөг соо
Алтанхан гургалдайн жэргэхэ гоё.
Аяттай нүхэдэй ёохорой дуунда
Аялмаар нэгэнэй дуулаха гоё.
Баржыса ургаһан харгана һөөг соо
Зорохон гургалдайн жэргэхэ гоё.
Баяртай нүхэдэй ёохорой дунда
Баталмаар нэгэнэй дуулаха гоё.

3

Хадаһаа эхитэй Бүхэн голнай
Ханхинаса бурьялан харьялдаг лэ.
Ханилмаар илдам энэ басаган
Харалсая гэхэеэ яана гээшэб.
Шэлэһээ эхитэй Бүхэн голнай
Шэнхинэсэ бурьялан харьялдаг лэ.
Шэлэмээр илдам энэ басаган
Шэнэлэе гэхэеэ яана гээшэб.
Уулаһаа эхитэй Бүхэн голнай
Урьяса бурьялан харьялдаг лэ.
Ушармаар илдам энэ басаган
Уулзая гэхэеэ яана гээшэб.

ТҮРҮҮШҮҮЛ ИИГЭ... МЭДҮҮ...

— Энэл даа, манай фабрикын түрүү хүдэлмэришэд — коммунис ажалай ударнигууд. Эдэнэрнай мүнөө тус бүридөө хахад жэлэйнгээ даабариие дүүргэхэ болоо. Бүтээһэн продукцинь ходолоо һайн шанартайгаар тушаагдадаг,— гээд оёдолой цехэй начальник Валентина Иосифовна Медведева элдэб үнгэтэй, ехэшүүлэй, багашуулайшье дотор хубсаһануудые оёжо байһан хүдэлмэришэд тээшэ заана. Цех соонь оёдолой машинануудай таршаганаан огто замханагүй. Дүршэл ехэтэй болоһон эдэ ажалша бэрхэ эхэнэрнүүдэй уран гарнуудай сүлөө забдагүй хүдэлжэ байхыень харахада урматай гээшэнь. Эсхэгдээд асарагдаһан хубсаһанууд эндэ үнишье болонгүй оёгдошоно.

Эндэ ажаллажа байһан үнинэй хүдэлмэришэн, коммунис ажалай ударник Мария Ахмароватай хөөрэлдэхэдэмнай, иигэжэ мэдүүлбэ:

— Би эндэ оёдолшоноор 6-дахи жэлээ хүдэлнэм. Теэд ажал дээрээ жэл бүри муу бэшэ амжалта түйладагби. Нёдондо түсэбөө 105 процент дүүргээ һэм. Энэ жэл республикынгаа 40 жэлэй ойн һайндэртэ бэлэг болгон, хахад жэлэйнгээ даабариие болзорһоонь урид, июниин 24-дэ дүүргэхэ хүсэлэнтэйб,— гэжэ тэрэ хэлэбэ.

Нээрээшье Мария эрхим һайнаар ажалладаг юм. Мария Ахмарова за... шодто дүршэл туха... жэ үгэдэг, тэдэни... Мүнөө энэ цех со... һургаһан оёдолш... дэнэр халаанайн... рииие хододоо үлү... дэг, һайн шанарт... гаргадаг.

Мүнөө Улаан-Ү... тажна фабрикын... хүдэлмэришэд ком... лай нэрэ зэргэдэ... лөө эршэмтэйгээ... байна. Эдэнэр р... гаа 40 жэлэй ойн... дэлгэрһэн социали... дэ оролсоод, хахад... даабариие болзор... дүүргэхэ гэһэн ул... байгаа. Мүн түсэб... үшөө 8 мянган ту... хим шанартай пр... рэндөө тушааха г... Мүнөө тэдэнэр эн... рэтэй түрэтэйгөөр... байнхай.

Апрель һарынг... 107 процент дүүр... циин үмэнэһөө... Улаан тугта хүр... нөөшье тэдэнэр му... жалта түйлана. ... түрүүшын 10 хоно... 103 процент дүүр...

Иигэжэ тус цех... республикынгаа 40... һайндэрэй дүтэлх... сөөнэйнгөө эршэ... гадхана.

Ц. ...

РЕПОРТАЖ

Эдэбхи ехэтэй эбтэйшүү...

Түмэр зам заһабарилагшадай һанаха байха юумэниинь — булад шэжэм харгыгаа ходолоо дардам, арюун байлгаха зорилго юм. Нангин энэ уялгаяа эрхимээр бэелүүлдэг бэрхэшүүлэй зэргэдэ Алексей Васильевич Яковлевай бригада бүхэ һуури эзэлнхэй. Улаан-Үдэ—Наушки түмэр замай дистанциин заһабарилагшад социалис мүрысөөндэ 1-дэхи кварталай дүнгөөр дамжуулгын Улаан тугта хүртэһэн юм. Тус бригада май һарынгаа түсэб 15 процентээр үлүүлэн дүүргээ.

Гусиное Озеро станциин олон һалаа замуудай нэгэндэнь шпала һэлгэжэ, һахы һалаг ажаллажа байхадань, нүхэр Яковлевай бригадатай танилсаа һэмди. Эбтэй эетэй энэ коллективтэй хүдэлмэриинь заабарлалай үедэ зурагыень буулгаабди. **(1-дэхи зураг).** Эдэ залуу эхэнэр, басагад, хүбүүдэй ёһото хүмүүжүүлэгшэ, бригадир «дядя» Алексей эзэлүүдгүй урдаа байһан зорилгоёо — хаана, ямар ажал хэды саг соо дүүргэхэ түсэбтэй байһанаа тодолон заажа, тоб байса хэлэжэ үгөө һэн. Хараха янзада хүдэр шамбай, хүсэтэй дорюун нүхэдынь бригадирайнгаа хэлээшые бэелүүлэнгүй һанаагаа амарха зон бэшэл хэбэргэй...

— Салима, Салима, зохидоор байгаад зурагаа абхуулыш! Миһэд гэхэеэ бү мартаарай,— гэһэн нүхэдэйнь шоглоон соогуур үрдижэ абаһан зураг **(3-дахи).** Салима Ибрагимова үсөөншье хүнтэй һаа, олон яһатан зонтой Яковлевай бригадын гэшүүдэй нэгэниинь. Ибрагимова Салима татар басаган. «Нэгэниинь бүгэдэнэйнгөө түлөө, бултадаа нэгэнэйнгээ түлөө» гэһэн уряа доро Салиматай зэргэлжэ буряадууд Сергей Рабданов, Аня Бадмаева, Лиза Будаева, украинка Зина Лашкевич, ород басагад Люба Крылова, Тоня Ермолаева болон бусад амжалта түгэс ажалладаг юм.

1524 мм... Шугам шэнги сэхэ булад р... хоорондохи дото... 1524 миллимет... дутуушье бай... Теэд хэр гээшэ... Васильевич хал... мэриингөө шан... ябана **(2-дохи...** Коммунис ажал... тивэй нэрэ ал... тэмсэжэ байга... хүдэлмэри хэз... һо гаргаа гэж...

**

Бригададаа д... зургаан киломе... замайнгаа учас... «эрхим» гэһэн... гээр жэлэй дүү... лэн байлгахы... зунай һайн ... Яковлевай ... һабарилагшад... гайгаа аба... ажаллажа бай...

Ц. ...

Фото ...
Ф. ...

ЭДЕЭ ХООЛОЙ ИНДУСТРИИН МҮНӨӨНЭЙ БАЙДАЛ, ЕРЭЭДҮЙ

Совет ороной эдеэ хоолой индустри хэр ехэ хүсэтэйб гэхэдэ, 25 мянган завод, фабрикатай, хүдөө ажахын зүйлнүүдые даб дээрэ буйлуулдаг 50 мянга гаран пунктнуудтай. Үйлэдбэриин бэеэ даанхай 26 һалбариһаа ороной эдеэ хоолой индустри бүридэдэг юм.

Арадай ажахын энэ шухалын шухала һалбариин мүнөөнэй байдал болон саашадаа хүгжэхэ хараа зам тухай хөөрэжэ үгэхэ гуйлтатайгаар СССР-эй Госпланай дэргэдэхи эдеэ хоолой промышленностиин талаар гүрэнэй комитедэй түрүүлэгшэ, СССР-эй министр П. В. Науменкэдэ ТАСС-ай корреспондент хандаа.

КПСС-эй XXII съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлгэ хүдөө ажахын хурдан түргэн хүгжэлтые хангаха байна гээд министр хэлээ. Эдеэ хоолой промышленность жэл ерэхэ тудам хүдөө ажахын зүйлнүүдые улам элбэгээр абана, совет хүнүүд хэрэгтэй продуктнуудаар бүри хүсэдөөр хангагдадаг боложо байна. Саахар болон малай тоһо абалгын хүн бүхэндэ хүртэсын талаар Советскэ Союз дэлхэй дээрэ нэгэдэхи һууриида гараад байна. Бүхы дээрээ манайда 1 миллион шахуу тонно малай тоһон мүнөө жэлдэ абтаха. Энэ хадаа США-гайхида орходоо 1,3 дахин ехэ болоно.

Мяха болон мяханай продуктнууд улам элбэгээр гаргагдадаг боложо байнхай. Мяха болон мяханай продуктнуудые абалга мүнөө жэлдэ 400 мянган тонноор нэмэхэ юм. Орон дотор һүнэй продукт гаргалга 890 мянган тонноор ехэ болохо байна.

Долоон жэлэй үедэ эдеэ хоолой индустрида үйлэдбэриин техническэ хэмжээн дээшэлээ. Эсэгэ орондомнай бүтээгдэһэн шэнэ шэнэ түхэлэй олон оньһон түхеэрэлгэнүүд предприятинуудта тодхоглонхой. Үрэһэнһөө ургамалай тоһо шахан абаха түрүү онол арга хэрэглэгдэдэг болоо. Энэ хадаа 25 миллион шахуу түхэриг алмаха арга олгоо. Мяха буйлуулдаг предприятинуудта нилээд олон хүнэр хүдэлмэри оньһожоруулагданхай. Шэнэ технологиин хэрэглэгдэдэг болоһоной ашаар түүхэйгээр сонгоогдодог колбаса болон эдеэ хоолой бусад олон продуктнуудые түргэнөөр, бүри амтатайгаар буйлуулан гаргаха аргатай болообди.

Үйлэдбэриие нарижуулан һайжаруулха талаар угаа ехэ хэмжээнэй хүдэлмэри хэгдэнэ. Бүри һаяар олон һонирхолтой шэнэ арганууд хэрэглэгдэдэг болохо юм. Тусхайлбал, свёкло хүйтэндэ хүргэжэ хадагалха арга совет мэргэжэлтэд зохёогоо. Иигэжэ хадагалхала, свёклын саахар гээлтэдэ ородоггүй. Тиимэһээ ехэ саахар абтадаг байна. Удахагүй шэнэ түхэлэй сыр наймаалагдадаг болохо. Иимэ сыр хальһагүй, тиигээд уһанда нэбтэрдэггүй полиэтиленээр орёолтотой байха. Энэ хадаа худалдан абагшадта таарамжатай байна бшуу. Ушарынь хадаа, 100 мянган тонно сырһээ 7 мянган тонно хальһан мүнөө гарадаг байна бшуу. Украинын, Эстониин, Смоленскэ областиин заводууд сыр гаргаха шэнэ аргые амжалтатайгаар хэрэглэжэ байнхай.

Ферментнэ препарадууд эдеэ хоолой индустрида тусгаар һуури эзэлдэг юм. Тэдэнэр спирт болон пивэ нэрэлгэдэ хэрэглэгдэдэг. Тэрэнэй ашаар оооһо таряан алмагдадаг байха юм. Улаан архи, шүүһэ болон морснуудые гаргахадаа ферментнүүдые хэрэглэхэдэ, продукци 5—10 процентээр ехээр абтадаг. Тэдэнэр мяханай болон загаһанай промышленностьда продуктнуудай шанар һайжаруулдаг, тэдэниие буйлуулха хүдэлмэри түргэдхэдэг.

Эдеэ хоолой промышленность хартаабха, кукуруза болон бусад оооһото ургамалнуудһаа элдэб олон янзын продуктнуудые буйлуулан гаргадаг. Гэхэтэй хамта мүнөө үедэ хэрэглэмжэ эдэ продуктнуудаар үшөөл хүсэдөөр хангагдадаггүй.

КПСС-эй ЦК-гай Президиумдэ нүхэр Н. С. Хрущевой эльгээһэн бэшэгые хүтэлбэри болгон, хартаабха, кукуруза, шэниисэ болон обёосһоо эдеэ хоолой продуктнуудые гаргалгые нилээд ехээр элбэгжүүлхэ хэмжээ ябуулганууд хараалагдажа байнхай. Кукуруза болон хартаабхаһаа эдеэ хоолой продуктнуудые буйлуулан гаргаха индустриин тусхай мэргэжэлэй хүсэтэ һалбари байгуулагдаха юм.

Техническэ зорилгоор хэрэглэгдэдэг продуктнуудые синтетическэ (холимол) зүйлнүүдээр һэлгэхэ зорилго эдеэ хоолой промышленностиин хүдэлмэрилэгшэдэй үмэнэ табигданхай. Техническэ хэрэгтэ гаргашалагдадаг өөхэ тоһо, ороэпо таряа, хартаабха, һү ондоо юумээр һэлгээд байхада, хүн зоной эдеэ хоолдо хэрэглэгдэхэ хэдэн арбаад, зуугаад мянган тонно үнэтэ продуктнуудые нэмэжэ абаха арга олгохо. Мүнөө мэргэжэлтэд научно-шэнжэлэлгын институдуудта, үйлэдбэриин лабораторинуудта химическэ, нефтиин, гидролизна болон промышленностиин бусад һалбаринуудай научна хүдэлмэрилэгшэдтэй хамта эдэ асуудалнуудые шиидхэжэ байнхай.

Манай орон дотор эдеэ хоолой 1045 предприяти баригдажа байнхай гээд П. В. Науменко саашань хэлээ. Тэдэнэй 200 шахууһь томонууд юм. Бүхы барилганууд та жэлдээ 800 миллион шахуу түхэриг гаргашалагдана.

Мяханай, шубуу сэбэрлэн буйлуулдаг, һүнэй һалбаринууд үргэдхэгдэхэ. Консервын, тоһо-өөхэнэй, саахарай предприятинууд баригдажа дүүргэгдэхэеэ байнхай. Тэдэнэр долоон жэлэй бүри дүүрээгүй байхада продукт үгэжэ эхилхэ.

Эдеэ хоолой шэнэ предприятинуудай баригдахатай хамта, хуушануудыень һэльбэжэ, бүри ехэ хүсэтэй болгохо талаар горитой хүдэлмэри хэгдэхэ байна.

Совет хүнүүдые эдеэ хоолой зүйлнүүдээр элбэг дэлбэгээр хангаха гээшэ эдеэ хоолой промышленностиин хүдэлмэрилэгшэдэй үмэнэ КПСС-эй XXII съездын табиһан гол зорилго болоно. Эдеэ хоолой промышленностиин хүдэлмэрилэгшэд болон мэргэжэлтэд арадай ажахын бусад һалбаринуудай хүдэлмэрилэгшэдтэй холбоо барисаа байгуулан, энэ зорилго шиидхэхые үдэр бүхэндэ оролдоно, тиихэдээ эрхим шанартай, бүри олон янзын продуктнуудые элбэгээр гаргаха гэжэ ходолоо эрмэлзэнэ.

БУРЯАД ҮНЭН
2-дохи нюур.
1963 оной июнийн 13.

5 һарын түсэб үлүүлэ...

Дзержинскиин нэрэмжэтэ Сүхын арһанай заводой хүдэлмэришэд продукци гаргаха хахад жэлэйнгээ түсэбые болзорһоонь урид дүүргэхэ зорилго урдаа табяад, эршэмтэйгээр ажаллана. Эдэнэр байгша оной түрүүшын 5 һарын түсэбые 102 процент дүүргэжэ, һайнаар элдэгдэһэн булгайр, сабхиин арһа болон нооһо гүрэндөө элбэгээр тушаагаа.

Мүнөө тус заводой коллектив арга боломжонуудаа хүсэдөөр хэрэглэжэ, ажалайнгаа бүтээсые горитойхон дээшэлүүлээ, продукциин өөрынь үные нилээд х... шанарыень һай...

Арһа элдэд... ажалай цехэй ... эдэ үдэрнүүдтэ ... наар ажалла... коммунис ажа... Виктор Иванов... халаанайнгаа ... 120 процентээр ... раа, эрхим шан... ци тушаана. ... Анатолий Конд... мир Колодин, ... ремпилов боло... үдэрнүүдтэ бү... үүсхэлтэйгээр ...

Бэлэгнай иимэ бай...

Манай фабрикын коллектив продукци гаргаха хахад жэлэйнгээ түсэбые амжалтатайгаар дүүргэжэ байна. Мүнөө июнь һарын түрүүшын 10 үдэрэй даабариие 105 процент дүүргэжэ, түсэбһөө гадуур хэдэн зуун түхэригэй эд бараа республикынгаа худалдаа наймаанай организацинуудта эльгээгээбди.

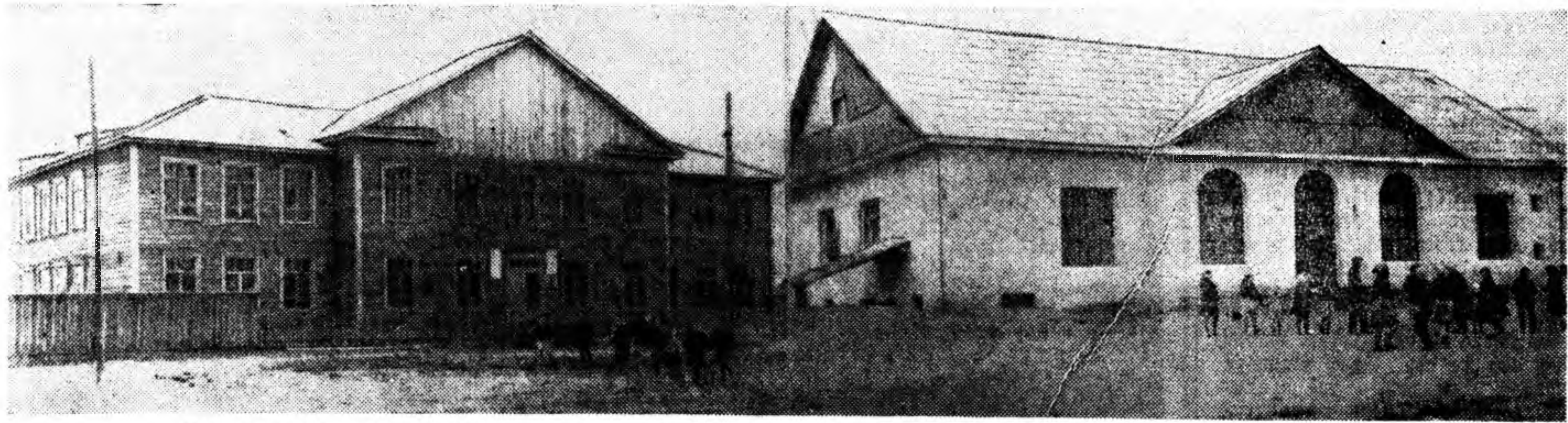
Екатерина Борисова, Прасковья Янушевская гэгшэдэй хүтэлбэрилдэг бригаданууд илангаяа эршэмтэйгээр ажаллана. Эдэнэр мүнөө һургуулиин үхибүүдэ... тук болон бус... дые оёхо зуур... гөө даабариие ... цент дүүргэнэ. ... шье шанар му...

Республикын... ойн һайндэртэ... хахад жэлэйнгэ... зорһоонь урид... дүүргэхэбди. ... гадуур 2 мян... оёмол хубса... шаахабди.

Ула...
фаб...

…нхэн Үшөөтэймнай баянхан даа

…ЯАДАЙ
АССР-эй
40
ЖЭЛ

Эзэгүй хооhон тала байhан газарта 11 жэлэй дунда hургуулиин 2 дабхар байшан, ууҗам ехэ шулуун клуб баригдаа.

Зэдын Доржо Банзаровай нэрэмжэтэ колхозой үнгэрhэн сагай байдал, мүнөө үеын ургалта Буряадай АССР-эй тогтоhоор 40 жэлэй ойн hайндэрэй урда тээ энэ хуудаhан дээрэ харуулагдахань. Тус колхоз Зэдынгээ управлени дотор томохон, олон hалбаритай түрүү социалис ажахы болоо.

…ОМНАЙ КПСС-…шууд бии. Тиимэ-…ртийна организа-…игдаhан зорилгые …аар дүүргэжэ ша-…гэс коллектив бо-

…партийна комитет …эрез үйлэдбэритэй …отойгоор ябуулна. …эн багта отделени-…тийна суглаанууд …озой хахад жэлэй …нуудай дүүргэлтэ …бликын 40 жэлэй …бэлэгүүдээр угтаха тухай асуу-… кукуруза тарилгын үедэ эмхид-…с мүрысөөнэй гурим зүбшэн хэл-

… коммунистнууд, комсомолшууд …н продуктнуудые бүри ехээр аба-…ши байhан нөөсэ, арга боломжо-…улэн, тэрэниие ашаглаха зохихо …лгануудые хараална. Партийна …шидхэбэреэр hаалиин гүүртэнүү-…а гаргажа, үнеэдээ үдэр hүнигүй …ээ. Тиигэжэ hү hаалга эрид дээ-…

…комитет колхознигуудай дунда по-…мүүжүүлгын хүдэлмэри даамгай-…най ашаар тэдэнэй хүсые ажахын …эридэ эдэбхитэйгээр хабаадуулна. …шидхэхы hалбари—мал болон та-…дээрэ хүдэлмэрилдэг коммунист-…олшууд гол зорилгонуудаа бушуу

КОММУНИСТНУУДАЙ ЖЭШЭЭГЭЭР

түргэн бэелүүлхын түлөө тэмсэн, колхозойнгоо үйлэдбэри дээрэ үльгэр жэшээ харуулан хүдэлнэ. Партиин 98 гэшүүд болон кандидадуудай 36-ниинь мал ажал дээрэ хонишон, hаалишан, адуулгашан; 17 хүниинь—механизатор, шофер; 20 гаран хүниинь—барилгашад. Арба гаран коммунистнууднай хүдөөгэй интеллигентнэр юм. Тэдэнэй дунда коммунистнууд hаалишад Е. Ц. Дашеева, хонишон С. Ч. Ринчинов, шубуушан С. Ш. Доржиев, тракторист Л. Д. Балданов, адуулгашан Б. Ж. Батажапов, зоотехник Е. И. Шевлякова болон бусад ажалаараа алдаршаhан түрүүшүүл.

Үйлэдбэриингөө гээгдэнги hалбаринуудта коммунистнуудые эльгээжэ, тэндэ эмхидхэлэй ехэ хүдэлмэри хэгдэдэг болонхой. Томо бригаданууд дээгүүрээ партийна бүлэгүүдые эмхидхээбди. Тэдэнэй гэшүүд дааhан ажалдаа амжалта түйлана.

Үнгэрэгшэ жэл колхознай гүрэндэ мяха, hү, ноохо, үндэгэ худалдаха түсэбөө дүүргээ hэн. Тэрээндэ коммунистнуудай үүргэ ехэ байгаа.

Эхэнэрнүүдэй совет, нүхэдэй сүүд, арадай дружина, партийно-гүрэнэй хиналтын комитедтэ туhалха бүлэг, пост гэхэ мэтэ ниитын эмхинүүдэй хүдэлмэридэ партийна комитет ехэ туhа нүлөө үзүүлээ.

Колхозой партийна организаци ажалай түрүүшүүлые өөрынгөө зэргэдэ олоор абана. Һүүлэй үедэ шофернууд М. Воробьева, В. Гармаев, тугалшан Гармаева болон бусад партиин кандидадууд болгогдожо абтаа.

Колхозой коммунистнууд 1963 ондо табигдаhан зорилгонуудаа бэелүүлхын түлөө эршэмтэйгээр тэмсэнэ, ажалай үльгэр жэшээ харуулна.

Д. САБКЕЕВ.
колхозой парткомой секретарь.

Эндэ зураг дээрэ 100 хониноо 89 хурьга абаhан Дымбрыл Самбуев.

ЗҮҮДЭН ШЭНГЕЭР hАНАГДАНА

ЭДИР бага ябаха үем зүүдэн шэнгеэр hанагдана. Үмсын эшэгы, урса модон гэртэй айлнууд эндэ тэндэ об тобхон hууга hэн. Үгытэйшүүлэй хүзүүн дээрэ hууhан баяшуулшье олон hэн бээз. Тэрэ үеын зон эрдэм ном мэдэхэгүй, харанхы балар байгаа. Тиихэ үедэ мал, таряан ажал ашагтайгаар хүгжөөхэ арга байгаагүй.

Колхозно буйгуулалтын түрүүшын жэлнүүд. Тиихэдэ Үшөөтэйдэмнай намhаа ондоо коммунист хүн байгаагүй юм. Нютагай үгытэй, дунда шадалтантай хамта колхоз тогтоолсоод, эндэ хонин ажал даагшаар хүдэлэгдэhэн.

Тэрэ үедэ колхознай 2000 хонитой, 100 үхэртэй, 32 морин плугтай байhан. Малhаа абтаха ашаг шэмэ бага, газарhаа гараха ургаса муу байжа, хэды бэрхэшээл үзэгдөөб.

Үшөөтэйhөө гансаараа Гэгээтэйн хоёр коммунисттай хамтаржа партийна суглаа хэдэг hэн бэлэйбди. Харин 1933 ондо колхоздоо партиин комсомолой бүлэг байгуулжа, нилээд хүсэтэй болгогдоо hэн. Удангүй эндэмнай Үшөөтэйн МТС тогтожо, партийна организаци байгуулhан байхабди. Иигэжэ манай коммунистнуудай зэргэ ургаа.

1939 оной мартда партиин XVIII съездын делегат боложо, оронойнгоо ажабайдалай асуудал шиидхэлсэхэ зол намда тудаа hэн. Арадай ажахые хүгжөөхэ гурба дугаар табан жэлэй түсэб тэндэ баталагдаа бэлэй.

Хуушан Үшөөтэй шэнэ Үшөөтэй хоёрые зэргэшүүлжэ харахада, танихаар бэшэ. Энэ хадаа Ленинэй партиин, совет засагай аша габьяа.

Ц. Галданова,
колхозой пенсионер.

МҮНӨӨДЭР, ҮГЛӨӨДЭР

КОММУНИС ПАРТИИН ЦК-гай сентябриин Пленумhээ хойшо үнгэрhэн арбан жэл соо артелиин ажабайдалда ехэхэн хубилалта болоо. Колхозой hуурин газарнууд шэнэ барилгануудаар гудамжалагдаhан болбосон тосхонууд болонхой. Колхознигууд баян дэлгэр, культурнаар ажаhууна.

Колхозоймнай мал, таряан ажал эдэ жэлнүүдтэ бүри хурдан түргэнөөр хүгжөөгдөө. Элдүүрилэгдээгүй хэбтэhэн хэдэн мянган гектар шэнэ газар ашаглагдажа, шэмэтэ амтаяа танюулба. Һүүлэй жэлнүүдтэ үрэжэл багатай газараа зүбөөр ашаглахын тула горитой хүдэлмэри хэгдээ. Гэхэтэй хамта ургаса ехээр үгэдэг тарималнуудай талмайе үргэдхэн, шэниисэ болон тэжээлэй ургамалнуудые горитойгоор таридаг болообди. Энэ жэл ороохото ургамалнуудаа 18 процентээр, тэрэ тоодо шэниисэ 81 процентээр ехэдхэжэ тарибабди. Тэрэшэлэн кукурузын тарилга 10 процентээр үргэдхэгдөө.

Мал ажалай талаар hүүлэй арбан жэл соо ехэхэн ургалта хангагдаа. Малаймнай эгээн ашагтай олзотой hалбари—хонин hүрэг нэгэ дахинhаа үлүүгээр, гахай — гурба дахин үлүүтэйгээр олошоруулагдаа. Тэдэнэй ашаг шэмэнь hураггүй дээшэлhэн байна.

Үйлэдбэриин болон ниитын барилганууд олоор бүтээгдэнэ. 300 үнеэдэй байха 4 рядтай байра баригдана. Тэндэ малшадай 6 байратай гэрнүүд бодхоогдохо. 100 эхэ гахай байлгаха байра дүүрэн түхеэрэлгэтэйгөөр бүтээхэмнай. Туд бүридөө 800 хонидой багтаамжатай 5 байра, тугалай 3 байра бэлэн болгогдохо. Мүн таряа хадагалха сарай, улаан булан, столовотойгоор полевой стан баригдахань. 46 hууритай хүүгэдэй ясли, гостиница, столово баригдажа байна. Иимэ шэнэ барилганууд жэл бүхэндэ хэгдэнэ.

Колхозой үйлэдбэриин бүхы hалбаринууд 1960 онhоо хойшо ажахын тоосоондо оруулагдаад, элдэб гаргаша хороогдобо. Тиигээд мүнгэн түлбэридэ оронхойбди. Колхозойhан жаса арьбадхагдаад, колхознигуудтайгаа hара бүхэндэ тоосоо хэхэ арга олгобо.

Мал ажалай, хүдөө ажахын ургамалнуудай ашаг үгэлгые дээшэлүүлхэ талаар колхознигуудай урмашал hонирхолые бүри ехэ болгохо зорилгоор, 1963 ондо абтаха продукциин тоо болон шанарhаа дулдыдуулан, колхознигуудай ажалай түлбэри шэнэ гуримда оруулагдажа байна. Энэнь совхозуудта абтаhан гурим болоно. Иигэжэ ажахын тоосоое улам нарижуулжа байгдана.

Урдаа табигдаhан зорилгонуудые бэелүүлээд байхадаа, долоон жэлэй эсэстэ 45 мянган хонитой, тэрэ тоодо 25 толгой эхэ хонитой; 4 мянган үхэртэй, тэрэ тоодо 2 мянган hаамхай үнеэтэй болохо байхабди. Мүн мяха абалга хоёр дахин, тэрэ тоодо гахайн мяхан 4—5 дахин ехэдхэгдэхэ. Үнеэн бүриhээ 1800 литр hү hаадаг, хонин бүриhөө 3,5 килограмм ноохо хайшалдаг болохобди. Тиихэдэ колхозой ниитын ажахыhаа оруулагдаха олзо доход 1,5 миллион түхэригтэ хүргэгдэхэ юм.

Ажалай иимэ түйлалтануудтайгаар республикынгаа 40 жэлэй ойн hайндэрые угтажа байнабди.

С. Жаргалов,
колхозой түрүүлэгшэ.

ТҮРҮҮШЫН ҮҮДЭ НЭЭЛГЭ

1917 ОНДО hэн гэхэ. Дарма Гомбоевой үүсхэлээр тэрэнэй гэртэ hургуули нээгдэhэн байгаа. Монголшо Шираб Дымчиков—Үшөөтэйн түрүүшын багша нютагайнгаа залуушуулда үзэг заажа эхилhэн юм гэдэг.

1921 ондо ород, монгол хэлэнэй хоёр класстай hургуули Үшөөтэйдэ нээгдэhэн байна. Тэрэнэй үндэhэн дээрэ эхин hургуули тогтоогдоо. Тиихэ үеын hургуули мүртэй гэр байрашьёгүй байhан юм.

1948 ондо Үшөөтэйн эхин hургуули шэнэ hууриндаа асаргдажа, долоон жэлэй болгогдоо бэлэй. 1961 ондо 8 жэлэй, 1962 ондо—үйлэдбэриин hуралсалтай 11 жэлэй дунда hургуули тогтоогдоо. Үшөөтэйнхидэй hургуулиин үүдэ түрүүшынхеэ нээжэ, эрдэм болбосоролой эхи табиhан түүхэ иимэ. Цагаатай нютагта мүн лэ эхин hургуули бии.

Мүнөө манай дунда hургуули 420 hууритай хоёр дабхар шэнэ байшанда hуралсалайнгаа хүдэлмэри үргэлжэлүүлнэ. Һурагшад юрэнхы эрдэм шудалхынгаа хажуугаар таряашанай, механизаторай, малшанай мэргэжэл олоно. Һуралсалаймнай мастерской автомашина, трактор, сеялкэ болон хүдөө ажахын бусад оньhото техникээр зэбсэглэгдэнхэй. 50 гектар газартайбди. Тэрэнэйнгээ 40 гектартань кукуруза, 10 гектартань хартаабха таряабди. Ерэхэ жэлнүүдтэ hургуулиимнай газар үргэдхэгдэжэ, 250 гектарта хүргэгдэхэ.

Колхоздомнай хүдөө ажахын дээдэ эрдэмтэй 6, дунда hургуулитай 10 хүн хүдэлнэ. Медицинскэ 3 хүдэлмэрилэгшэдтэйбди. Партийна, совет хүтэлбэрилхы тушаалнуудта дээдэ hургуулитай манай эндэхи 4 хүн хүдэлдэг. Үшөөтэйнхид түүхын эрдэмэй нэгэ кандидадтай. Мүнөө 10 хүн дээдэ hургуулида hурана. Манай эндэhээ урган гараhан худалдаа наймаанай, соёл культурын, тоосооной хүдэлмэрилэгшэд олон.

Үшөөтэйн 11 жэлэй hургуули 1962—1963 онуудайнгаа hуралсалай жэлые амжалтатайгаар дүүргэбэ.

Б. Мункуев,
hургуулиин директор.

БОЛБОСОН ХҮХЮУН БАЙДАЛ

КОЛХОЗНИГУУД улам баян, культурнаар ажаhуудаг болоо. Сагаатай, Үшөөтэй тосхонууд—болбосон түхэлтэй шэнэ hууринууд.

Колхозой эдэ түб hууринуудаар hүүлэй жэлнүүдтэ шэнэ клубууд баригдаа. Хотон бүхэндэ медицинскэ пунктнууд хүдэлнэ. 1964 ондо колхозойнгоо түбтэ больница барихамнай.

Жэл ерэхэ тума колхозой тосхонууд болбосон түхэлтэй болгогдоно. Сагаатайн хуушан сэсэрлиг үргэдхэгдэн хашаалагдажа, модод, сэсэгүүд олоор таригдахань. Колхозой түб—Үшөөтэй тосхондо хоёр гектар шахуу газар хүреэлэгдэжэ, шэнэ сквер баригдаха. Тэрээн соо Буряадай түрүүшын эрдэмтэ Доржо Банзаровай хүшөө бодхоогдохо.

Мүнөө 100-гаад айл гудамжадаа модо тариха хашаатай болоод, тэндэнь 300 шахуу модод таригдаа.

Баян дэлгэр, культурна болбосон ажабайдал манай нютагта иигэжэ hалбарна, бадарна.

Ц. Очиров,
сомоной Соведэй түрүүлэгшэ.

● ●

САГААН …Н hҮРЭГ

…hүрэг—колхозой-…аг олзо ехэтэй. …ай эндэ хонидые …ар хүгжөөхэ ар-…дайда элбэг, үб-…рин, шэмэтэй. …онин hүрэг hүүл-…л соо тон түргэ-…аар хүгжөөгдөө. …ондо 17068 хони-…аа, мүнөө 38721 …бэ. Эхэ хонидой …д дахин олон бо-

…га, шэрүүн ноохо …н байгдаа. Мүнөө …түлэб нарин ноо-…ообди.

…рилгын амжал-…онишод шиидхэ-…эдэн арбаад жэ-…шэлтэй хонишод …лүүшье малшад … Эрхим хонишо-…ибан Бадмажа-…л Самбуев, Цы-…дамжапов болон

… жэлдэ хонин …үдэлнэб. Отара-…шираар хүдэлжэ …хозойнгоо эгээн …жа абаа hэм. …ноохониинь хөө-… хайшалhанай …иие гүрэндэ ту-

… толгой хонитой …үридүүлхэ бай-… олон хурьга …хээр хайшалха

…порой ажалые …гохо зорилгоор …гада томоохог-…даа оруулагда-…ригада доторхи … түсэб үгтэдэг

С. Ринчинов,
…отарые даагша.

… байгаа

ХЭТЭ МҮНХЫН ЮРӨӨЛ

«Үргэнхэн Үшөөтэймнай баянхан даа, Үбэсөөр гандамаар бэшэ сэн даа»

гэhэн дуунай аялга аман соогоо гүнгэргэн, Борьёогой булган талые үнгэрөөд, Агтараанай хүзүүбшэ дабахатайтнай зэргэ Үшөөтэй нютаг угтан амадаха. Үшөөтэй! Энэмнай үнэхөөрөө үргэн сэлюун, үдэсэтэй баян, үлзы hайхан нютаг. Үшөөтэй — Буряадай түрүүшын эрдэмтэ Доржо Банзаровай тоонто тайhан газар. Мүнөө тэндэ эрдэмтын элинсэг хулинсаг хэтэ мүнхынгөө жаргал зохёон, үбгэ эсэгынгээ юрөөhэн юрөөл түүрээн, домог түүхэ татан hуунад.

Эрдэмтэ бага балшар наhанhаа хойшо урдын барга балар байдал хаража, хэды бэшүүрхээб! Халаг даа, халаг хайран саг хэды гэмшүүлээб! Оргой набта урса гэр. Аргал түлишын хүхэ утаанда боро тооробшо болоhон хубсаhа хунар, эhэ тооhондо дарагдаhан эргэнэг, үхэг, абдар, hаалиин модон hаба hуулга. Буруугай бэлшээриhээ гараагүй буряад зон—хэсэтэ бөө, хэнгэрэгтэ ламын хажар зэбүүн хашхараа-hүүхирээнhээ ондоо юушье дуулаагүй байhан юумэл. Эгээл иимэ сагта түрэhэн Банзарай эрдэмтын бодоhон бодол, хүсэhэн хүсэл тэрэ үедэ бэелүүлэгдэжэ шадагдаха байгаа hаал? Үгы! Хоро үhөө шэнгээhэн хобдог баяд, ноёд. Халтад гээл hаа, хаанай хуули.

Эрьехэ наран, ээлжээлхэ түрэ ерэжэ, Буряад зоноймнай буурай байдал бусалтагүй үдэшэгдөө. Тэрэ сагай тэнэг хуули тэхэрилтэгүй хүдөөлүүлэгдээ. Иигэжэ эрдэмтын эрмэлзэл Үшөөтэйдэ айлшалалсаа.

Үшөөтэйн голдо эрдэмтэ Доржо Банзаровай арюун нангин нэрэ нэрлүүлhэн баян колхоз намжаарна. Түмэн жэлдэ түүхэйрэн хүлэржэжэ хэбтэhэн атар газарта амисхал оруулагдаа. Артелиин аглаг hайхан дайдые алтан эдеэтэ шэниисэ таряан шэмэглээ. Үбhэ ногоо баянтай үнгэлиг hайхан талыень табан хушуу мал бүрхөөгөө. Үргэн Үшөөтэйн эдэ баялиг—сагаан эдеэ, «сагаан алта», үнэтэ шэниисэ, шэмэтэ кукуруза элбэгжүүлжэ, артелиингээ алтан жаса арьбадхаа.

Үшөөтэй нютаг үнгэрhэн сагайнгаа таруу hуудалта байдалые үни хада мартаа. Колхозой дэбисхэр дээрэ болбосон түхэлтэй хоёр томохон тосхон оршоно. Үргэн, ута гудамжануудайнь хоёр талые гоё гоё гэрнүүд шэмэглэнэ.

Доржо Банзаровай нэрэмжэтэ колхоздо 2 hургуули, 2 клуб, 2 бани, медицинын 2 пункт, хэдэн магазин, хилээмэ баридаг пекарни үни нээгдэнхэй. Дүшэн жэлэй саада тээ Үшөөтэй, Цагаатай нютагуудта иимэ юумэн бии болохо гээ hаа, «худалаар бү хэлэ» гэжэ шоо үзэжэшье магад байгаа. Энэ хадаа эрдэмтэ Доржо Банзаровай, холые харадаг хурса бодолтоной нюдэндэ харагдажашье болоо hааб даа!

Урдань жиирэй малшан айлай хүбүүн байhан Нимбу Доржеевтэй колхозой парткомой секретарь нүхэр Сабкеев танилсуулба. Нимбуу—колхозой хамтын ажалда эдэбхитэйгээр хабаадалсадаг барилгашан, барилгануудта бултандань гар хүрэлсөө, колхозой үйлэдбэриин байрануудые сүм бодхоолсоо.

Шулуугаар баригдаhан томо байшангай үүдэн дээрэ «клуб» гэhэн гаршаг аржына. Тэрэнь 400 гаран хүнэй hууритай харалгын залтай, фойетэй. Библиотекэ, уншалгын зал, биллиард наадаха зал гэхэ мэтын таhалгануудтай. Колхознигууд клубтаа сугларжа, кино, зүжэг харадаг, лекци элидхэл шагнадаг. Клубаа нээлгын баяр ёhололые тэмдэглэхээр бэлдэжэ байнхай.

Үшөөтэйдэ нээгдэhэн 11 жэлэй hургуули ургажа ябаа залуу үетэниие хүмүүжүүлхэ, эрдэмэй дээжэ эдлүүлхэ газарынь болоо. Эсэгэ үбгэ эрдэмтэ Доржынгоо арюун зам дахагшад эндэ олон.

Колхознигуудай ажаhуудал улам бүри баян дэлгэр, культурна болбосон болоно. Радио, газетэ, журнал ажалшадай үдэр бүриинь ажабайдалай эрилтэ болонхой. Гоё гоё мебель хүхэ модон үхэг ба хангзын халаан болоо. Хатарша, жороо хүлэгүүдэй орондо хурдан гүйдэлтэ хүнгэн машина, мотоцикл колхознигуудай унаан болоо. Тиигэжэ Доржо Банзаровай нэрэмжэтэ колхозой гэшүүд үмсэдөө 3 «Москвич», 80 гаран мотоциклтай. Иимэ машинанууд—ажалай түрүүшүүлэй агта.

Дүшэн жэлэй саада тээхи байдалые хоёр нюдөөрөө хаража, хүндэ ажалые хара бэеэрээ түйлаhан үбгэд Цырен Бадмажапов, Дамдин Дымчиков, Даши-Цырен Данзанов болон бусад түүхэлхэл. Мүнөө үеынгөө элдин тэнюун, энхэ мүнхэ байдал магтан дуулахал. Тэдэнэрэй уг залгамжалагша залиршагүй хүсэтэ залуу халаан олооро урган дэбжэнэ. Үшөөтэй, Цагаатайн үргэн талын эзэн болоhон малшад, механизаторнууд, эрдэмтэ мэргэжэлтэд, багшанар болон бусадай нэрэнүүд нютаг голдоо, республика соогоо алдартай. Тэдэнэр тухай яhала хаа-хаанагүй дурдагдаhан байха.

Дүшэн жэлэй саада тээ нойрhоо hэреэгүй байhан холын Үшөөтэй нютагай ажалша малша зон мүнөө КПСС-эй XXII съезд дээрэ баталагдаhан, партиин Программа бэелүүлэлсэн, коммунизмын үргэн замаар бүхы совет арадтаяа хамта урагшаа дабшалсана.

Н. Цыбенов.
манай тусхай корр.

ТОБШОХОНООР

✪ Колхозой түб — Үшөөтэй тосхондо 22 номертой телефоной коммутатор бии юм. Тэрэнь эндэхи үйлэдбэриин hалбаринуудые, сельпо, сомоной Совет, hургуули, олохон гэр байрануудые колхозойнгоо правленитэй, үйлэдбэриин управленитэй, республикынгаа ниислэлтэй холбоно.

✪ Үшөөтэйн залуушуул — эрхим спортсменүүд: хүнгэн атледүүд, боксернууд, барилдаашад, шатаршад, волейбол, баскетбол наадагшад. Тэдэнэр управлени, республика, Россингаа Федераци дотор үнгэргэгдэhэн мүрысөөнүүдтэ хабаадалсана. Эндэ «Урожай» гэжэ спортын бүлгэмэй 80 гаран гэшүүд, тэрэ тоодо нэгэдэхи разрядай 5, хоёрдохи разрядай 12, гурбадахи разрядай 15 спортсмен бии.

✪ Доржо Банзаровай нэрэмжэтэ колхозой олзо доход 1962 ондо 838 мянган түхэриг болоhон байна. Тэрэнь долоон жэлэй эсэстэ 1,5 миллион түхэригтэ хүрэхэ.

✪ Үшөөтэй нютагта 6020 боти номтой, 325 уншагшадтай хүдөөгэй библиотекэ хүдэлмэрилнэ. Тэндэ уран зохёолой, хүдөө ажахын, ниитэ-политическэ болон бусад номууд бии. Мүн энэ колхозой Цагаатайн отделениинхид хэдэн мянган номтой библиотекэтэй. Гадна хэдэн арбаад нэрын газетэ, журнал үдэр бүхэндэ абтана.

ШЭЖЭМТЭ ХҮЛЭГҮҮД ШЭНХИНЭНЭ

ХЭНЭЙШЬЕ мэдэhээр колхозно байгуулалтын түрүүшын жэлнүүдтэ хүдөө ажахын үйлэдбэри оньhожоруулагдаагүй, бүхы ажал гар зэмсэгээр, бар хүсөөр бүтээгдэдэг байгаа.

Колхозоймнай паркда 39 трактор, тэдэнэй 18-ниинь «ДТ-54» маркын хүсэтэ машинанууд. Таряа хуряалгын 17, силос хуряалгын 6 комбайнтайбди. Ороохото ургамалнуудые таридаг 24, квадратно-гнездовой аргаар тарилга хэдэг 10 сеялкэ бии.

Колхозой транспорт гол түлэб автомашина болонхой. Артелиин гаражда 26 автомашина тоологдоно. Тэрэ тоодо ашаанай 22 автомашина бии.

Таряанай тоог дээгүүр таряа сэбэрлэдэг 3 машина, ашаа тээдэг 5 түхеэрэлгэ тодхоотой. Тэрэшэлэн үбhэ, таряа хуряалга, сомолго дүүрэн оньhожоруулагдаhан байха.

Мал ажалай зарим хэрэг—тэжээл бэлэдхэлгэ, уhаар хангалга, ноохо хайшалалга гэхэ зэргын хүдэлмэри оньhото техникын хүсөөр бүтээгдэнэ. Гэбэшье үнеэд даб дээрэ гараар hаагдана. Энэ ажал оньhожоруулха асуудал ойрын саг соо шиидхэгдэхэ.

Колхоздоо шэнээр баригдаhан шулуун мастерскойтойбди. Тэндэ токарна станогууд, үрэмдэлгын стенд болон бусад түхеэрэлгэнүүд бии. Барилгын модо бэлдэхэ пилорама хүдэлнэ. Уhа бүлэжэ гаргаха 10 шахуу түхеэрэлгэ малай байрануудта тодхогдонхои.

Эдэ бүхы эдитэ хүлэгүүдые амалан жолоодохо хүнүүд—механизаторнууд захаhаа абаhаар олдохо. Колхозоймнай дэргэдэ Оёорой механизаторнуудай hургуулиин филиал нээгдэнхэй. Тэндэ 20 залуу механизатор hуража байна. Мүн механизаторай мэргэжэл шудалха курс эмхидхэгдээ. Тэрээндэ 22 хүн hуража гараа. Тэдэнэр хабарай тарилгын үедэ механизаторнуудта туhалалсаhан байха юм. Иигэжэ колхозоймнай хамаг ажал оньhото техникын хүсөөр, урач гартанай эдеэр дүүргэгдэнэ.

Н. Бужинаев,
колхозой инженер-механик.

Урдань модон плугтай, морин унаатай байhан айлайхи трактор агтын жолоошо болоо, үмсэдөө хүнгэн автомашинатайшье. Зураг дээрэ: 30 жэл соо трактористаар хүдэлhэн Лубсан-Даба Балданов Сэнгэ хүбүүнтэеэ кукуруза тарилга дээрэ. Дээдэ тээнь тэрэнэй hамган Долгоржап отхон басагантаяа.

С. Балдуевай фотонууд.

Иимэ болоо

БУРЯАД ҮНЭН
3-дахи нюур.
1963 оной июниин 13.

НАМЖАА ДУЛААХАН ҮДЭРНҮҮД ДҮТЭЛӨӨ

Июнь һарын түрүүшын арбаад хоногой туршада республика доторнай ехэнхидээ үүлэтэй байгаа. һаял дулаархань гэһэншни, һалхилаад лэ, хүйтэншэг үдэрнүүд үзэгдөө. Үнгэрһэн арбаад хоногой тэн багта хура бороон ехээр орожо, гандажа захалһан тала дайдаяа ундалуулһан байна. Мүн энэ үе соо республика дотор дунда зэргээр 12—14, Хориин зоны зүүн хойто зүгтэ—Витимэй хүбшэ, талаар 8—10 градус дулаан болоһон. Энэнь урда жэлнүүдэйхитэй сасуулхада, нэгэ градусаар хүйтэн болоһон жэшээтэй. Эгээл дулаан үдэр июнийн 10-да болоо. Энэ үдэр дунда зэргээр 17—21, тиихэдэ түбэй, урда нютагуудта 26—32 градус дулаан болоһон байха юм.

Тэрэшэлэн арбаад хоногой туршада республикын ехэнхи нютагуудта дунда зэргээр 1—4 градус дулаан болоһон, зарим нютагуудта—Хоридо—2, Тэлимбэдэ—5, Зэдэ голые зубшаад 3—5 градус хүрэтэр хүйтэрөөд абаа. Республика дотор ороһон хура бороо хэмжэжэ үзэхэдэ, дунда зэргээр 11—18 миллиметр хүрэтэр шииг нойтон ороһон байна. Тиихэдэ Торидо—22, Хамнигадай тосхондо—29, Кабанскда 31 миллиметр хура бороон ороо. Мүн Тохой, Тарбагатай, Сэлэнгэдэ 1—7 миллиметр шииг нойтон ороһон. Энэнь эгээл багаар ороһон хура бороон болоно.

Арбаад хоногой туршада республикын колхоз, совхозуудай поли дээрэ таряан ногоорон гаража, хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдые баясуулаа. Урда аймагуудта эртээр таригдаһан кукурузын ногоон набша бултайжа, гоё һайхан квадрадуудые харуулжа захалanхай. Мүн горох, бобы, свёкло болон бусад ургамал яһала жэгдээр гаража байнхай. Энээнэй хажуугаар сабшалан, бэлшээриин ногоон яһала һайнаар ургаа. Үнгэрһэн энэ үе соо хаа хаанагүй мойһон сэсэглэжэ, гоё һайхан үнэрөө тала дайдаар хангалтуулаа. Энэ жэлэймнай хабарай дабшаса 2—4 хоногоор хожомдожо ябанхай. Саашадаа намжаа зохид нажарай сэлмэг һайн үдэрнүүд болохоор хараалагдана.

Ин. Котов.

Тоо бүридхэл нарижуулагдана

Түнхэнэй үйлэдбэриин управлениин харьяата «Восточные Саяны» колхоздо тоо бүридхэл һайнаар табигданхай. Үйлэдбэриинь һалбари болон участогууд ажахын тоосоондо оруулагданхай. Артелиин гэшүүд абаһан продуктынгаа зэргээр ажалай түлбэри абадаг. Энэнь хүдөө ажахын продуктнуудые ехээр абадаг болохо хэрэгтэ, колхознигуудые урмашуулгада һайн нүлөө үзүүлдэг, эдэбхи үүсхэлыень бадаруулдаг байна.

«Восточные Саяны» колхоз 4 томо отделенитэй. 1963 оной эхилтэр отделени бүхэн бухгалтертай байгаа. Тиигээд тоо бүридхэл болон али бүхы мэдээнүүд тэндэ тододхогдон гаргагдажа, согсологдожо, колхозой центральна бухгалтеридэ тушаагдадаг һэн. Игэжэ хэрэг хүтэлхэдэ, бүридхэлшэд нобшордог, унжагайрдаг байһан юм.

Харин 1963 оной эхинһээ зарим отделениин бухгалтернууд хороогдоһон, тоо бүридхэл, тоосоон централна бухгалтеридэ хэгдэдэг болоһон байна. Нигэһэнэй ашаар тоосоон саг соогоо гаргагдапа. Жэшээнь, 1-дэхи кварталай тоосоон апрелиин 13-да гол түлэб дүүргэгдээд байгаа. Бүридхэлшэдые үсөөрүүлһэнэй эсэстэ колхозой захиргаанай хэрэгтэ гаргашалагдаха мүнгэн 2000 гаран түхэригөөр хороогдоһон жэшээтэй.

Колхозой бухгалтеридэ мүнөө 8 хүн хүдэлнэ. Хэхэ хүдэлмэриин ехэнь байгаа һаань, документнүүдээ саг соонь ниитэлэн согсолдог болонхой.

С. Денисов,
Гүрэнэй банкын Ѳэрэндэхи отделениин кредидэй талаар ахалагша инспектор.

Сагай уларил

Улаан-Үдын гидрометобсерваториин мэдээсэһэнэй ёһоор, мүнөөдэр республика доторнай бага зэргэ үүлэтэй байха, зарим нютагуудта хура бороон ороха. Баруун зүгһөө һулаханаар һалхилха. Үдэртөө хойто аймагуудта 15—20, урда аймагуудта 20—25 градус дулаан болохоор багсаагдана.

Июниин 14—15-най үдэрнүүдтэ республика дотор бага зэргэ үүлэтэй байха. Баруун зүгһөө һулаханаар һалхилха. Һүниндөө хойто аймагуудта 0—5, урда аймагуудта 7—12, үдэртөө хойто аймагуудта 14—19, бусад газар нютагуудта 19—24 градус дулаан байхаар хүлеэгдэнэ.

Сочидо олон түмэн ажалшад мүнөө амаржа байна. Тэдэнэр ороной бүхы нютагуудһаа эндэ ерээ: Зураг дээрэ: Ленинградай залуу худэлмэришэдые харанат. (Баруун гарһаа): Алла Яшина, Лидия Мартова, Лидия Емельянова.
ТАСС-ай фотохронико.

МОСКВА. «ИЛ… пассажирска шэн… шалгалтынгаа ээл… дэлгэнүүдые хэж… Внуковска аэропор… рүүшынхеэ бууба.

Энэ агаарай лайн… нэй шангай лауреат… юшинэй толгойлдог… рукторнуудай кол… тээбэ. Тус шэнэ онг… дүрбэн реактивна т… 160 гаран хүние… уужам һаруул сало…

«ИЛ-62» түхэлэ… дууд шалгагдажа ду… гээ һүүлээр аян за… да гаргагдахань.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Внуковска аэропорт…

ТАСС-ай фото…

Баргажанайхид шүүгдэшоо

Июниин 9-нэй үдэр һалхитайшье, сагай уларилай хэршье муу байгаа һаань, Хори тосхоной спортдо дуратайшуул һургуулиин стадион дээрэ яһала олоороо суглараа.

Хориин дунда һургуулиин стадион дээрэ волейбол, баскетболоор Баргажанай эрэшүүлэй, эхэнэрнүүдэй команданууд манай Хориин командануудтай наадаһан байна. Айлшадаймнай эрэшүүлэй команда волейболоор 3:0 тоотойгоор, баскетболоор 24:22 тоотойгоор шүүгдэшоо. Волейболоор эхэнэрнүүдэй команданууд наадаагүй, юундэб гэхэдэ, Баргажанай команда ерээгүй. Баскетболоор наадаһан Баргажанай эхэнэрнүүдэй команда хориинхидто 23:12 тоотойгоор баһа шүүгдэшэһэн байха юм.

Игэжэ Хориин аймагай эхэнэрнүүдэй, эрэшүүлэй волейбол болон баскетболой команданууд июниин 12—14-дэ Улаан-Үдэдэ болохо түгэсхэлэй наадanда хабаадалсаха эрхэ олоо.

К. Жалсараев.

МИХАЙЛОВКЫН ДУНДА ҺУРГ…

ҺОНИРХОЛТОЙ ВЕЧЕР

Республикын 40 жэлэй ойдо зорюулагдаһан вечер нютагаймнай хүдөөгэй клубта болобо.

Хэлэ, литературын багша О. Ш. Жамсаранова «Буряад зохёолой хүгжэлтэ тухай» элидхэл хээ. Удаань 4 «б», 5 «б», 7 «б» классуудай һурагшад буряад хэлэн дээрэ концерт харуулба. Концертыень хүн зон ехэтэ һонирхоо.

ҺУРГУУЛИИН ТҮҮХЭҺЭЭ

Түүхын кружогойхид республикын 40 жэлэй ойдо зорюулан, һургуулиингаа түүхэ бэшэжэ эхилбэ. Эндэхи байшангуудай нэгэн 1912—14 онуудта баригдаһан түүхэтэй. 1925 оной намар һургуулиин түрүүшынь хэшээл энэ байшан соо боложо эхилһэн юм. Дүүргэжэ гарагшадай дундаһаа нютагаймнай 9 хүн дээ… лонхой. Н… һургуулиин… таһагые д… дай республ… та багша… врач хи… нов, ин… П. Юмж… Островски… О. Доржие… тэдэнэй т…

А. Б…

Зэдын айм…

ХИЛЫН СААНАҺА

Аюулгүйн Соведэй заседани

НЬЮ-ЙОРК, июниин 11. (ТАСС). Йемендэ хабаатай асуудалаар ООН-ной Генеральна секретариин Соведтэ оруулһан элидхэлые хаража үзэхэ Аюулгүйн Соведэй заседани үсэгэлдэр эндэ болобо.

Советскэ Союзай үүсхэлээр энэ заседани зарлагдаһан байна.

Заседани дээрэ үгэ хэлэһэн ООН-ой Генеральна секретарь У Тан, Йеменһээ ерэжэ байдаг мэдээнүүдэй ёһоор, ООН-ой «Ажаглалтын комисси» гэдэгые тиишэ эльгээхэ шухала боложо байна гэжэ тусхайлан тэмдэглэбэ.

Соведэй гэшүүдэй, У Танай мэдүүлгые хаража үзэхэ саг үгэхын тулада заседани дээрэ байһан түрүүлэгшэ тус заседаниие хойшолуулба.

САР-ай Республикын дек…

КАИР, июниин 11. (ТАСС). Сириин Араб Республикын революционно командованиин национальна соведэй түлөөлэлгые тодорхойлһон республикын декрет үсэгэлдэр Дамаскда тунхаглагдаба гэжэ МЕН агентство мэдээсэнэ. Революционно командованиин национальна совет орон дотороо верховно засаг бэелүүлхэ, гүрэнэй политикые түсэблэхэ ба ябуулха эрхэ тэрээндэ үгтэнэ. Тэрэ декрет соо хэлэгдэһэн ёһоор, «Рево… лон тэрэнэй туйла… ригүй байдалай д… гаалга» тэрээндэ д… Революционно ком… национальна совет… министрые томилхо… тельствые тараах… Зэбсэгтэ хүсэнүүд… тын организацин… союзуудые болон… дэлнүүдые хинаха… дэ бүрин үгтэнэ.

„Курдын арадай эрхые хамгаалха комитедэй“ мэдүүлгэ

ПАРИЖ, июниин 11. (ТАСС). Франс пресс агентствын корреспондент Лондонһоо игэжэ мэдээсэнэ:

24 часай турша соо бэеэ тушааха гэжэ дурадхаһан ультиматумыень курднууд буруушаагаад, Ирак дотороо Курдистанда автономи олгохо тухай өөһэдынгөө эрилтые болюулхагүй гэжэ Лондон хотоһоо мүнөөдэр абтаһан мэдээсэл соо хэлэгдэнэ. Мустафа Барзаниин үмэнэһөө томилогдоһон «Курдын арадай эрхые хамгаалха комитедэй» түлөөлэгшэ игэжэ мэдүүлһэн байна.

Барзаниин Европодохи түлөөлэгшэд хадаа Курдистанда дайнай дахин эхилһэнэй түлөө «Багдадай Баасистска правительство» гүйсэд харюусаха ёһотой гэжэ мэдүүлнэ.

Националистнууд-курднуудай болон Ирагай правительство хоёрой хоорондо гараһан тулалдаанай үедэ алишье таладань оролсохогүйе араб правительствануудые тэдэнэр уряална.

Италиин ажалшадай тэм…

Миландахи «Верровие норд Милано» гэжэ үмсын транспортна компаниин хүдэлмэришэд болон алба хаагшад июниин 10-да 24 часай забастовко үнгэргэбэ. Ажалшадай материальна байдалые һайжаруулха тухай хэлсээ хэхэһээ захиргаанайхидай арсаһаниие буруушаажа энэ забастовко үнгэргэгдөө. Италиин ажалай бүгэдэ ниитын конфедерацида, ажалшадай профсоюзуудай Италиин конфедерацида болон Италиин ажалай союзда ородог профсоюз… цинууд энэ забас… хоһон байгаа.

«Монтекантин… лиин томо гэгш… монополиин бүх… нуудай хүдэлмэ… үдэр 48 часай за… лээ. Энэ забаст… ажалшадай … эрилтэнүүдые дэ… ной гурбан гол … центрнүүдээр … байна.

Үсэгэлдэрэй, мүнөөдэрэй, үглөөдэрэй Цейлон

Цейлон шэнэ замда орожо ябана

Арбан жэлэй түсэб

«Цейлоной арбан жэлэй түсэб» гэһэн таршагтай бишыхан ном Канди город шадарай сайн фабрикын алба хаагшын стол дээрэ анха түрүүшээр хараһан хүм. Тэрэнэй һүүлээр Бабулда жэмэс наймаалагшын, мүн нэгэ ламын тэрэ ном баряад ябахыень хараа бэлэйб. Хожомынь Цейлондо энэ номые олон дахин хараа һэм. 1959—1968 онуудай түсэбэй суудa гараһаниинь гайхалгүй. Энэ түсэб хадаа Англиин олон зуун жэлэй колониальна эзэмдэлгэһээ үлэһэн муу муухай хойшолонгуудые богонихон саг соо усадхаха гэһэн байна.

Эдэ асуудалнуудай шухала нэгэниинь — эдеэ хоолой зүйлнүүдээр өөһэдыгөө хангаха гэһэн байна. Энэ олтирогой хүн зон олон һалбаритай хүдөө ажахые хүгжөөхэ угаа ехэ арга боломжотой аад, ходоодоо эдеэ хоолоор дуталдажа байдаг. Юун дээрэһээ тиимэ байнаб гэхэдэ, рис болон бусад орооһото ургамалнуудые тарихын оронд гадаада гүрэнүүдтэ худалдаха культуранuудые — сай, каучук, кокосово һамар ургуулха плантациин ажахынуудые ехээр хүгжөөһэн байха ха юм.

Газар тарялангайнь тон буруугаар эрхилэгдэдэг байһаниинь манай аяншалжа ябаһан автобусой сонхоорнье эли харагдана. Бүхы тарялангайнь талмайн гурбанайнь нэгэ хуби дээрэл эдеэ хоолой культуранууд тариrдадаг. Тиимэһээ энэ орон Бирмэһээ ба Холбоото Штадуудһаа — рис, Испаниһаа —хартаабха, Итали болон Ново Зеландиһаа — фруктнуудые, Австралиһаа—мяха, перец, Индиһээ—горох болон чечевицэ, Японһоо — загаһа асарха баатай болодог. Гансал рис, загаһа ба саахар гадаадын гүрэнүүдһээ худалдан абахадаа, жэл бүридэ угаа ехэ мүнгэ—100 миллионһоо үлүүтэй рупи түлэдэг.

Арбан жэлэй түсэб хадаа, энэ угаа таарамжагүй байдалые усадхаха гэһэн зорилготой. 1968 он хүрэтэр рис гурба дахин ехээр абтадаг болохо ёһотой. Энэ зорилгые дүүргэлтэ болгохо гээшэ бэлэхэн хэрэг бэшэ. Олтирог ороной дайдын гурбанай хоёр хуби эзэлдэг «хуурай газар» гэдэгые уһалхын ба ашаглалгада оруулхын тулада нэгэ миллиардһаа дээшэ рупи мүнгэ гаргашалха хэрэгтэй болоно. Мүнөөнэйнгөө талмай дээрэхи ургасые дээшэлүүлхын тулада газар тарялангайнгаа агротехникые үндэһөөрнь һайжаруулха хэрэгтэй.

Арбан жэлэй түсэбэй дүүргэгдэхэдэ, рисэй дуталдадаг, алха орооһоной алтаар сэгнэгдэдэг байһан урданай ядуу саг ошонгоо ошохо, Цейлоной тарялашад, хүдэлмэришэд гэдэһэ садхалан ажаһуудаг болохо гэжэ этигэгдэнэ.

Мүнөө сагай Цейлоной национальна промышленность баһал тулюугаар хүгжэнги юм. Колони байха үедэнь сай, каучук, кокосово һамар болбосоруулдаг, хиринисэ, черепицэ, мылэ гэхэ мэтэ юумэнүүдые улаан гардаараа шахуу үйлэдбэрилдэг оодэгүйхэн предприятинууд байгаа.

Цейлон хадаа арбан жэлэй турша соо томо болон жэжэ предприятинуудые барилгада ба шэнэдхэн һайжаруулгада 2,3 миллиард рупи һомолхо юм. Жэжэ промышленна предприятинуудта 400 миллион шахуу рупи гаргашалагдаха. Энэ программын дүүргэгдэхэдэ, гадаада гүрэнүүдһээ эд бараан багаар абтадаг болохо, томо капитальна барилгада хэрэгтэй мүнгэ нөөхэ арга олдохо юм.

Хүгжэнги национальна промышленность байгуулгын түрүүшын үрэ дүн эли мэдэгдэдэг боложо байна.

1960—1961 ондо Цейлондо саахарай хоёр завод ашаглалгада оруулагдаа юм. Жэл соогоо 20 мянган тонно саахар гаргадаг нэгэ заводынь Чехословакиин туһаламжаар баригданхай. Мэнэ һая болотор лэ энэ орон гадаадын гүрэнүүдһээ саахар худалдажа абадаг орон мүнөө өөрын саахартай болоһон байна.

Нефть ба бэеэ даанги байдал

Гадаадын гүрэнүүдэй мэдэлдэ байһан бензин худалдадаг 150 шахала станцинуудые ба хоёр нефтепроводуудые национализацилһанай ашаар Цейлоной гүрэнэй нефтиин корпораци байгуулагдажа, орон доторхи нефтепродуктнуудай 40 процентые тэрэ корпораци худалдадаг болонхой. Ажал ябуулгаяа хэжэ эхилһэн түрүүшынгээ жэлдэ тус корпораци гүрэнэйнгөө жасада 7,5 миллион рупи олзо оруулаа.

Баруун гүрэнүүдэй нефть худалдадаг баяшуул Цейлоной газар дээрэ хэдэн арбаад жэл соо эзэрхэжэ байһан юм. 100 мянгаад машинатай ороной автопарк үнэндөө гадаадын гүрэнүүдэйхидэй мэдэлдэ байгаа. Элдэб шухала ашаа шэрэлгэ тэдэнэй «һайн һанаанһаа» дулдыдадаг һэн. Иимэ ехэ эрхэтэй байһан тэдэнэр национальна правительствые өөрынгөө дуран соо байлгахые оролдожо, элдэб хорото аашануудые гаргажа, орон доторхи экономическа хубилалтын түсэб бэелүүлгэдэ һаад ушаруулдаг байгаа.

Цейлоной правительство нефть өөрынгөө мэдэлдэ абаха гүрэнэй корпораци байгуулха һанаатай гэжэ дуулаһаар, Вашингтондо ба Лондондо ухаа мэдээ алдалган болоо һэн. Баруун гүрэнүүд хадаа Цейлондо нефть үгэхэеэ болихо гэжэ шиидээ бэлэй. Баруунай нефтиин компанинуудай бензоколонконууд Цейлоной автомашинануудта бензин үгэхэеэ болишоо һэн.

Залуу гүрэнэй нимэ хэсүү байдалда ороод байхада, Советскэ Союз, Румыни, ОАР туһалаа юм. Эдэ гүрэнүүд хадаа Баруунай нефтиин компанинуудай абадаг сэнгһээ 25 процент үнэгүйгөөр Цейлондо нефтепродуктнуудые абаашахаар зүбшөөгөө юм.

Советскэ горючиин түрүүшын цистернэнүүдэй национализированнэ бензин худалдадаг станцинуудта бии болоһон түрүүшын үедэ советскэ бензин шанар муутай, Цейлоной харгынуудаар ябажа байһан баруун гүрэнүүдэй маркын машинануудта «хоротой» гэһэн худал үгэ хэншьеб тарааһан юм.

Цейлоной компаниин мэдэлэй, манай һуужа ябаһан автобус нэгэ хэды болоод лэ, гүрэнэй корпорациин автоколонконуудһаа бензин абадаг байгаа. Манай бензинэй шанарынь ямар бэ гэжэ би жолоошонһоо һураб.

Эрхим һайн бензин. Би олтирог дээгүүрээ гурба дахин ото һэтэ ябаад байнам, нэгэшье дахин һаатаа, байгаагүйб. Поршневой системэдэ эһэ тортог ехээр халдадаг юм гэжэ бидэниие айлгаа, һэн. Тэрэнь худал үгэ байгаа. Советскэ бензин баруунай компанинуудайхиһаа заашье дутуугүй,— гэжэ тэрэ хэлээ һэн.

Нефтиин түлөө тэмсэл хадаа, Цейлоной арадай бэеэ даанги байдалай түлөө тэмсэлэй шухала асуудалай нэгэниинь болоно. Нефтеколонконуудые национализировалһанайнь түлөө үһөөгөө абахын тулада Цейлондо «туһаламжа» үгэхэеэ болихо гэһэн шиидхэбэри энэ жэлэй эхиндэ США-гай правительство гаргаһан юм. Энээнэйнь харюуда Серимаво Бандаранаикын правительство национализировалэгдэһэн зөөриинь түлөө түлбэриин хэлсээ хэхэһээ арсаа һэн. Вашингтоной хара аашада хүн зон ехээр дураа гутажа, Америкын баяшуулай зөөриие гүйсэд национализировалхэ, тэдэнэй элдэб хорото организацинуудые оронһоо намнаха гэһэн эрилтэ табяа һэн.

Гадаада тээһээ баалуулхадаа, Цейлон бэеэ даанги дотоодын ба нейтралитет баримталдаг гадаадын политикаһаа арсаха аабза гэжэ Америкын дипломати бодоһон байгаа, теэд тэрэнь тад буруу һанамжа байшбо.

Эгээ түрүүшын нефтепродукт асарһан танкерай Коломбодо ерэхэдэнь, олон хүнүүд ехэ хүндэтэйгөөр угтаһан юм гэжэ портын хүдэлмэришэн К. Сиривардене гэгшэ намда хөөрэжэ үгөө һэн.

Коломбо шадар баригдажа байгаа, жэлдээ 40 мянган тонно прокат гаргаха шадалтай металлургическа завод национальна индустриин томо предприяти мүн.

Цейлоной ниитэ-национальна барилга болохо шинийн заводой барилгань түлэг ябуулагдажа байна. Энэ завод Советскэ Союзай туһаламжаар баригдаха юм.

Дэлхэй дээрэ эгээ ехээр каучук абадаг гүрэнүүдэй нэгэн болохо Цейлоной мүнөө хүрэтэр шиинэ гаргадаг предприятигүй байһаниинь гайхалтай! Баруунай фирмэнүүд Цейлоной каучугые тон үнэгүйгөөр худалдажа абаад, бэлэн болоһон резиные угаа үнэтэйгөөр өөһэдтэнь худалдадаг байгаа. Мүнөө энэ тонолгын политикын эсэсынь ерэхэ дүтэлөө.

Манай орон джунгли сэбэрлэлгэдэ ехэ туһа хүргэдэг. Өөһэдынгөө машинануудаар ой сэбэрлэжэ байһан манай хүнүүдтэ халуун ороной уларил ехэ бэрхэтэй байдаг. Тиигэбэшье совет хүнүүдэй зориг зүрхэн байгаалиин зэрлиг хүсэнһөө хатуу байна. Хэдэ мянган акр «Цейлоной шэнэ газар» дээрэ саахарай тростнигай залуу эшэнүүд ургажа эхилэнхэй.

Азиин „бэлшэртэ“ болоһон шэнэ юумэн

Цейлоной баруун урда эрьедэхи Коломбын портые заримдаа Азиин «бэлшэрынь» гэжэ нэрлэдэг юм. Бүхы түбинүүдэй корабльнуул эндэ ерээд, уһа ба шулуу нүүрһэ абаад, сай, каучук болон бусад юумэнүүдые ашаалдаг.

Мэнэ һаяшагай советскэ суднанууд Коломбын портдо ородог болоо. Эдэ суднанууд барилгын материалнууд, түхеэрэлгэ, станогууд, нефтепродукт болон бусад үнэтэ эд бараа асардаг. Эдэ юумэнүүдгүйгөөр залуу гүрэн бэеэ даанги экономикын үндэһэ һуури табижа шадахагүй байна ха юм.

...Сингальска хаашуулай эртэ урдын ниислэл хото Полоннарувада дүтэхэнэ мянга зургаан зуун жэлэй саада тээ байгуулагдаһан ехэ нуур бии юм. Тэндэ зэрлиг шубууд ехэ олон. Тэдэнэй дунда Советскэ Союзай дайдаһаа «убэлжэхэеэ» ниидэжэ ерэһэн зэрлиг нугаһад олон.

Байгаалиин энэ гайхалта үзэгдэл тухай хөөрэһэн Цейлоной нэгэ журналист миһэлзэн байжа игэжэ хэлээ һэн:

— Тиихэдээ манай хани харилсаан мянга зургаан зуун жэлэй түүхэтэй байна ха юм даа! Шубууд бидэндэ харгы заажа үгэһэн болоно гээшэ бэзэ?

Вл. ЛИ (ТАСС).

Капиталай оронуудта забастовкону…

АНГЛИ

Саутгемптоной докернууд июниин 10-да болоһон олониитын митинг дээрэ 24 часай забастовко соносхобо. Портнуудай эзэдэй хүдэлмэришэдтэй хэһэн ажал тухай хэлсээгээ эбдэһэн ябадал энэ забастовкын шалтагаан болобо.

Конвентриин шахтёрнуудай митинг дээрэ шахтануудтахи тэсэшэгүй байдалые буруушаажа, хоёр долоон хоногой саада тээ эхилһэн забастовкоёо үргэлжэлүүлхэ гэһэн шиидхэбэри гаргагдаба. Энэ забастовкодоо 2000 гаран шахтёрнууд хабаадалсана.

БРАЗИЛИ

Забастовко хэжэ байһан Сантус портын ашаа тээгшэдтэй һанал нэгэдэлгын тэмдэг болгон Бразилиин портнуудай ашаа тээгшэдэй Национальна Федераци портнуудай хүдэлмэрилэгшэдэй бүгэдэ ниитын забастовко соносхоо. Сантус портын хүдэлхэеэ болиһоор хэдэн үдэр үнгэрөөд байна. Профсоюзайнь центрые хааха тухай сүүдэй хуули бусаар гарһан шиидхэбэриие болюулха тухай ашаа тээгшэд эрилтэ хэнэ.

ИТАЛИ

Бүхы орон дотор тарялашадай демонстрацинууд боложол байһаар. Демонстрацинуудта х… рарна реформо хэхэ,… лагшадта газар х… эрилтэ хэнэ. Эдэ у… жэн, Ареццо провин… болон хахадаар хүд… забастовко хээ. Моде… тарялашадай хабаад… раци болоо.

ВЕНЕСУ…

Карабобо штада… заводой эзэдтэ ха… тростнигай планта… ажалладаг хүдөө … рилэгшэд забастовко … саг соо баригдаһан … түлэхэ, тэрэниие д… забастовко хэгшэд … Ороной хүдөө ажахы… шэдэй федерациин … стовко соносхолгы… дагдаһан байна. … игэжэ онсолон тэм… дэнэр газар элдүүри… харуулнабди, иимэ … ложо эсээбди. Өөһэды… дые дүүргэлтэ болгу… бидэнэр забастовкоо… хэбди».

ЛИВ…

«Эр Либан» гэхэ … компаниин хүдэлмэ… ба хаагшад өөһэдын… хангуулаад, забасто… жо, хүдэлмэридөө …

Редактор, Ц. О…

БУРЯАД ҮНЭН
4-дэхи нюур
1963 оной июниин 13.

Манай адрес, телефо…

АДРЕС ОБЪЕДИНЕННОЙ РЕДАКЦИИ: гор. У… ца ЛЕНИНА, 35. Телефоны: редактора — 23-67, … — 38-42, зам. редактора — 35-84, секретар… отделов: сельскохозяйственного производства и … жизни — 47-59, 35-14, промышленного производст… ной жизни — 48-89, 33-61, корректорская — 35-95 …
Улица ЛЕНИНА, 26. Телефоны отделов: … — 24-74, советского строительства и быта — 34-… ров и писем — 25-41, 38-30, информации — 32-74 … 34-05.

гор. Улан-Удэ, типография Министерства ку… Бурятской АССР.

Н00448.